

EMEL DUNKUL
(HAYATI, EDEBİ KİŞİLİĞİ VE ŞİİRİ)

İsmail AKTAŞ

Yüksek Lisans Tezi
Arap Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı
Dr. Öğr. Üyesi Hayati ÖNCEL
2022
Her Hakkı Saklıdır

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ARAP DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

İsmail AKTAŞ

EMEL DUNKUL
(HAYATI, EDEBİ KİŞİLİĞİ VE ŞİİRİ)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ YÖNETİCİSİ
Dr. Öğr. Üyesi Hayati ÖNCEL

ERZURUM-2022

TEZ BEYAN FORMU

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

BİLDİRİM

Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Uygulama Esaslarının ilgili maddelerine göre hazırlamış olduğum “EMEL DUNKUL (HAYATI, EDEBİ KİŞİLİĞİ VE ŞİİRİ)” adlı tezin/raporun tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/raporumun kâğıt ve elektronik kopyalarının aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

Gereğini bilgilerinize arz ederim *.

☐ Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

☒ X Tezimin/Raporumun makale için **altı ay**, patent için **iki yıl** süreyle erişiminin ertelenmesini istiyorum.

23.01.2023

İsmail AKTAŞ

Aslı ıslak imzalıdır

*** LİSANSÜSTÜ TEZLERİN ELEKTRONİK ORTAMDA TOPLANMASI, DÜZENLENMESİ VE ERİŞİME AÇILMASINA İLİŞKİN YÖNERGE**

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Çeşitli ve Son Hükümler

Lisansüstü tezlerin erişime açılmasının ertelenmesi **MADDE 6– (1)** Lisansüstü teze ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu **iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.**

(2) Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz **makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış** ve internette paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile **altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.**

Gizlilik dereceli tezler MADDE 7– (1) Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, tezin yapıldığı kurum tarafından verilir. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolleri çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, ilgili kurum ve kuruluşun önerisi ile enstitü veya fakültenin uygun görüşü üzerine üniversite yönetim kurulu tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.

(2) Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
Graduate School of Social Sciences

TEZ KABUL TUTANAĞI

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Dr. Öğr. Üyesi Hayati ÖNCEL danışmanlığında, İsmail AKTAŞ tarafından hazırlanan bu çalışma 30/12/2022 tarihinde aşağıda isimleri yazılı jüri tarafından. Arap Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan	: Doç. Dr. Nurullah YILMAZ	İmza:	Aslı ıslak imzalıdır
Jüri Üyesi	: Doç. Dr. Ahmet Hamdi CAN	İmza:	Aslı ıslak imzalıdır
Jüri Üyesi	: Dr. Öğr. Üyesi Hayati ÖNCEL	İmza:	Aslı ıslak imzalıdır

Prof. Dr. Sait UYLAŞ

Enstitü Müdürü

Aslı ıslak imzalıdır

OF27b_V4_03.11.2019

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	V
ABSTRACT	VI
KISALTMALAR DİZİNİ	VII
TRANSKRİPSİYON SİSTEMİ.....	VIII
ÖNSÖZ.....	IX
GİRİŞ	1
I. ARAŞTIRMANIN KONUSU	1
II. ARAŞTIRMANIN AMACI.....	2
III. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ	3
IV. ARAŞTIRMA İLE İLGİLİ KAYNAKLAR	3

BİRİNCİ BÖLÜM

KLASİK ARAP ŞİİRİ

1.1. KLASİK ARAP ŞİİRİ	4
1.1.1. Serbest Şiir	6

İKİNCİ BÖLÜM

EMEL DUNKUL HAYATI VE EDEBİ KİŞİLİĞİ

2.1. HAYATI.....	8
2.2. EDEBİ KİŞİLİĞİ.....	10

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

EL-A‘MÂLU‘Ş-Şİ‘RİYYETU‘L-KÂMİLE ADLI DİVANININ İNCELENMESİ

3.1. DOLUNAYIN ÖLDÜRÜLMESİ.....	13
3.1.1. Masumiyet.....	13
3.1.2. Onun Çocuğu.....	14
3.1.3. Kalbim ve Yeşil Gözler.....	16
3.1.4. Dolunayın Öldürülmesi	16
3.1.5. Bir Şeyler Yanıyor	17
3.1.6. Dedi	18

3.1.7. Mariya	19
3.1.8. Dinlen	20
3.1.9. Korktuğumuz Ayıp	21
3.1.10. Kuzeyden Bir Mektup	22
3.1.11. El Yazısı	23
3.1.12. Tıpkısı	24
3.1.13. Yeşil Gözler	25
3.1.14. Küçük Eğlence Yeri	26
3.2. ZERKÂU'L-YEMÂME'NİN YANI BAŞINDA AĞLAMA	27
3.2.1. Önsöz	28
3.2.2. Gece Ağlamaları	29
3.2.3. Spartaküs'ün Son Sözleri	30
3.2.4. Toprak ... Ve Açılmayan Yara	31
3.2.5. Zerka el-Yemâme'nin Yanı Başında Ağlama	32
3.2.6. Eylül	34
3.2.7. Süveyş	35
3.2.8. Küçük İhtiyarın Günlükleri	36
3.2.9. Denizin Kıyısında Tatil	37
3.2.10. Bilinmeyen Şarkıcının Ölümü	38
3.2.11. Tablolarda Ölüm	38
3.2.12. Burada Bir Bilet Vardı	40
3.2.13. Susuzluk	42
3.2.14. Hüzün Okumayı Bilmez	43
3.2.15. Gece ve Öğle Ağlamaları	44
3.2.16. Gece Gerçekleşen Olaylar	45
3.2.17. Son Akşam Yemeği	46
3.2.18. Ebû Mûsâ el- Eş'arî İle Özel Diyalog	47
3.2.19. Mütenebbî'nin Anılarından	48
3.3. OLANLARIN YORUMU	49
3.3.1. Kılıcı Beklemek	49
3.3.2. Ölüm Kitabından Fıkralar	50
3.3.3. Matem Çiy Damlalarına Yakışır	52

3.3.4. Kış ve Yaz Kitaplarından Sayfalar	53
3.3.5. Kampların Birinde Olanların Yorumu	55
3.3.6. Çağdaş Ölüm	56
3.3.7. Tek Bir Ayak Üzerinde Durmak	57
3.3.8. Rabâb	58
3.3.9. Gümüş Şehrin Hikâyesi	60
3.3.10. Matem Anında Gülmek	61
3.3.11. Yatakta... Ölüm	62
3.3.12. Ağlamaya Vakit Yok	63
3.4. GELECEK ÇAĞ	64
3.4.1. Dua	64
3.4.2. İlk Kitap (Yaratılış)	65
3.4.3. Çıkış Seferi (Taş Kekiin Şarkısı)	67
3.4.4. Kudüs'ün Anahtarlarını Teslim Etmeyen Kurt	68
3.4.5. Elif Dalın Kitabı	70
3.4.6. Ney	71
3.4.7. Ebû Nuvâsın Kâğıtlarından	73
3.4.8. Arap Salonunda Resimler	74
3.5. BESÛS SAVAŞI HAKKINDA YENİ GÖRÜŞLER	75
3.5.1. Kuleyb'in Öldürülmesi (On Vasiyet)	75
3.5.2. Barışma	76
3.5.3. Yemâme'nin Sözleri	79
3.5.4. Tarihi İşaretler	79
3.5.5. Dipnot	81
3.6. SEKİZİNCİ OLANIN KÂĞITLARI	81
3.6.1. Güneylinin Son Kâğıtları	82
3.6.2. Kime Karşı	83
3.6.3. Çiçekler	85
3.6.4. Karyola	86
3.6.5. Oyunun Sonu	88
3.6.6. Aralık	89
3.6.7. Kuşlar	90

3.6.8. Atlar.....	91
3.6.9. Nuh'un Oğluyula Özel Buluşma	92
3.6.10. Selâhaddîn-i Eyyûbî'nin Türbesiyle İlgili Tarihi Olmayan Söylemler	93
3.6.11. Kureyş'in Şahinine Ağlamak	94
3.6.12. Şehirde Bir Kadın Dedi	95
3.6.13. Mahmut Hasan İsmail'in Anısına	97
3.7. ÇEŞİTLİ ŞİİRLER.....	98
3.7.1. Şamlı Bir Kız Arkadaşa.....	98
3.7.2. Akşam Yemeği	99
3.7.3. Kara Kimlik.....	100
3.7.4. Ona Ağlamıyorum.....	101
3.7.5. Kör Kâhin	103
3.7.6. Serap (Hayal) Yıldızı	104
3.7.7. Nehir Akmaya Devam Edecek Mi?	105
SONUÇ.....	107
KAYNAKÇA	109
ÖZGEÇMİŞ.....	112

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

EMEL DUNKUL (HAYATI, EDEBİ KİŞİLİĞİ VE ŞİİRİ)

İsmail AKTAŞ

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Hayati ÖNCEL

2022, 112 sayfa

Jüri: Dr. Öğr. Üyesi Hayati ÖNCEL (Danışman)

Doç. Dr. Nurullah YILMAZ

Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Hamdi CAN

Modern Mısır dönemi şairlerinin ve altmışlar kuşağının öncülerinden olan Emel Dunkul, Arap Edebiyatı dünyasına büyük katkıda bulunmuştur. Arap Edebiyatına olan bu katkının en belirgin özelliği, Arapların ve Mısır'ın eski gelenek ve göreneklerini; yenilikçi, çağdaş bir şekilde Modern Mısır edebiyatına sunmuş olmasıdır. Diğer taraftan Emel Dunkul, özelde Mısır genelde ise Arap Edebiyatının Çağdaş Dünya Edebiyatı arasında düşünce ve fikir birlikteliği oluşturabilecek zemini hazırlamıştır.

“Emîru'l-İ'tirâd” (İtiraz prensi) olarak bilinen Emel Dunkul, 1962 yılında siyasi baskıya, zulme ve diktatörlüğe karşı “Kelimâtu Sıbâtâkûs el-Ahîra” (Spartakus'un Son Sözleri) adlı şiirinin yayınlamasıyla bu unvanı elde etmiştir. Şair asıl şöhretini ise 1967 yılında Arap- İsrail savaşında Arapların yaşadıkları problemleri ve mağlubiyeti *el-Bukâu Beyne Yedey Zerķâi'l-Yemâme* (Zerķâ el-Yemâme'nin Önünde Ağlama) adlı eserini kaleme almasıyla birlikte kazanmıştır. Bunun yanı sıra 1976 yılında İsrail ile barışmayı ağır bir şekilde tenkit ettiği “Lâ Tuşâlih” (Barışma) şiirini yayınlamasıyla birlikte Arap milletinin özellikle milliyetçilerin, gençlerin sevgisini ve saygısını kazanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Emel Dunkul, Klasik Arap şiiri, serbest şiir, *el-A'mâlu's-Şi'riyyetu'l-Kâmile*

ABSTRACT**MASTER'S THESIS****EMEL DUNKUL (VITAL, LITERATURE AND POETRY)****İsmail AKTAŞ****Advisor: Assist. Prof. Dr. Hayati ÖNCEL****2022, 112 pages****Jury: Assist. Prof. Dr. Hayati ÖNCEL (Advisor)****Assoc. Prof. Dr. Nurullah YILMAZ****Assist. Prof. Dr. Ahmet Hamdi CAN**

Emel Dunkul, one of the pioneers of modern Egyptian poets and the generation of the sixties, to whom generations of Arabic Literature contributed greatly. The most distinctive feature of this contribution to Arabic Literature is the ancient customs and traditions of the Arabs and Egypt; Execution has Modern Egyptian literature in a contemporary way. The other group, Emel Dunkul, and Egypt in particular, and generally Arab Literature, prepared the ground for forming a unity of thought and opinion among Contemporary World Literature.

Emel Dunkul, known as "Emîru'l-Î'tirâd" (Prince of Objection), obtained this cover with the caption of "Kelimâtu Sıbâtâkûs el-Ahîra" (The Last Words of Spartacus) against political oppression, oppression and dictatorship in 1962. The real lineage of the poet was obtained with the writing of his work called el-Bukâu Beyne Yedey Zerķâi'l-Yemâme (Don't Cry in Front of Zerķâ el-Yemâme) in 1967, the problems and defeat of the Arabs in the Arab-Israeli war. In addition, he won the love and respect of the Arab nation, especially the nationalists and the youth, with the publication of the poem "Lâ Tuşâlih" (Peace), in which he heavily criticizes reconciliation with Israel in 1976.

Keywords: Emel Dunkul, ancient Arabic poetry, free poetry, al-A'mâlu's-Şi'riyyetu'l-Kâmile

KISALTMALAR DİZİNİ

b. : bin (oğlu)

bs. : Baskı

çev. : Çeviren

Dr. : Doktor

öl. : Ölümü

Prof. : Profesör

s. : Sayfa

(s.a.v.): Sallallâhu aleyhi ve sellem

vb. : ve benzeri

yay. : Yayınları, Yayınevi

yy. : Yüzyıl

DİA : Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi

TRANSKRİPSİYON SİSTEMİ

ا	a-e	س	s	ل	l
ب	b	ش	ş	م	m
ت	t	ص	ş	ن	n
ث	s	ض	ḍ	و	v
ج	c	ط	ṭ	ه	h
ح	ḥ	ظ	ẓ	ي	y
خ	ḫ	ع	‘	ء	’
د	d	غ	ġ	آ, ا, ئ	â-ā
ذ	ẓ	ف	f	ي	î
ر	r	ق	q	و	û
ز	z	ك	k		

Transkripsiyon açısından ayrıca şu hususlara riayet edilmiştir:

- Harf-i tarif ile gelen kelimelerin kamerî ve şemsî harflerle okunuşu belirtilmiştir. Yine harf-i tarif cümle başında da olsa küçük harfle yazılmıştır: *el-A‘mâlu’ş-Şi‘riyyetu’l-Kâmile*
- İzâfet terkibi şeklinde bulunan ibarelerde (şahıs adı, kitap adı vs.) ve vaslî gerektiren yerlerde muzâf ve muzâfun ileyhin i‘rabı yazıda gösterilmiştir: *Dâru’l-Kutubi’l-İlmiyye*.
- Türkçe’de yaygın olarak kullanılan Arapça isimlere transkripsiyon sistemi uygulanmamıştır: Abdunnâsır
- Transkripsiyon uygulaması sadece bazı yazar-eser isimlerinde ve karışıklığa sebep olması düşünülen yerlerde uygulanmıştır.

ÖNSÖZ

Arap edebiyatında toplumcu ve gerçekçi fikrin yansımaları olarak bilinen Emel Dunkul yaşadığı dönemde Mısır'ın sosyal, siyasi, içtimai ve coğrafi konularında önemli rol almıştır. Mısırlı bir şair olan Emel Dunkul, genelde Arap edebiyatı özelde ise Mısır edebiyatının gelişmesine katkı sağlamıştır. 1967 yılında meydana gelen Arap-İsrail savaşında Arapların İsrail karşısındaki yenilgilerini şiirlerinde bahsetmiştir. Şair kısa yaşadığından pek az eser kaleme almasına rağmen gerek edebiyat gerekse politika alanında birçok yeniliğe imza atmıştır. Modern edebiyatı geleneklerle birleştirmiş ve eserlerini bu şekilde ele almıştır.

Bu çalışmada, Emel Dunkul'un en önemli eserlerinden biri olan *el-A'mâlu's-Şi'riyyetu'l-Kâmile* adlı divanındaki şiirleri incelenmeye çalışılmıştır.

Giriş ve üç kısımdan oluşan çalışmamızın giriş kısmında araştırmanın konusu, amacı, yöntemi ve araştırma ile ilgili kaynaklardan bahsedilmesinin ardından birinci bölüme geçilmiştir. Birinci bölümde Klasik Arap şiirinin Arap edebiyatındaki önemi, farklı dönemlerdeki rolü hakkında kısa bir değerlendirme yapılmış ve yine aynı bölümde serbest şiire ve Arap Edebiyatındaki yerine değinilmiştir. Çalışmamızın ikinci bölümünde yazarımız Emel Dunkul'un hayatı, edebi kişiliği ve eserleri hakkında bilgiler verdikten sonra son bölüme geçilmiş ve burada Emel Dunkul'un *el-A'mâlu's-Şi'riyyetu'l-Kâmile* adlı divanının incelemesi yapılmıştır. İnceleme yapılırken öncelikle divanın ana başlıkları hakkında bilgiler verilmiş ardından şiirlerin özeti, şiirdeki kişiler, anlatma zamanı, vak'a zamanı, şiirde mekân ve şiirde karakter değerlendirmesi yapılmış ve son olarak divanın incelemesi yapılmaya çalışılmıştır.

Bu çalışmamda bıkkınlık göstermeden her türlü yardımı ve kolaylığı sağlayan ve hoşgörüsünü, ilgisini hiçbir zaman eksik etmeyen kıymetli danışman hocam sayın Dr. Öğr. Üyesi Hayati ÖNCEL'e çok teşekkür ederim. Ayrıca bu çalışmam esnasında yanımda olan kıymetli aileme de sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

GİRİŞ

I. ARAŞTIRMANIN KONUSU

Araştırmanın temel konusunu XX. yüzyıl modern Mısır edebiyatının seçkin isimlerinden birisi olan Emel Dunkul ve en önemli eserlerinden biri olan *el-A'mâlu's-Şi'riyyetu'l-Kâmile* oluşturmaktadır. Yaşadığı yıllarda kaleme almış olduğu eserlerle Mısır'da büyük ses getiren yazar, Modern Arap Şiirinde altmışlar kuşağının öncülerindendir.

Bu çalışmada uzun yıllar İsrail'in zulmü, zorbalığı ve baskısı altında yaşayan Mısır'ın siyasi, sosyal ve kültürel durumları incelenip Emel Dunkul'un şiirlerinde vatan sevgisi ve özlemi, vatani kaybetme acısı gibi konulara yer verilmiştir. Şiirlerde genelde Arap özelde ise Mısır edebiyatındaki yerinden de bahsedilmiş konuyla alakalı önemli bilgilere yer verilmiştir.

Gerek edebiyat gerek siyaset gerekse kültürel alanda birçok yeniliğe imza atan Emel Dunkul, yaşadığı dönemde ve sonrasında ülkesinde ve Arap Edebiyatında adından sıklıkla söz ettiren bir yazardır. Çalışmanın ikinci bölümünde yazarın hayatı, edebî kişiliğine değinilmeye çalışılmış ve konuya ilişkin detaylara yer verilmiştir.

Tüm dünyada askeri ve stratejinin hâkim olduğu XX. yüzyılda kaleme alınan *el-A'mâlu's-Şi'riyyetu'l-Kâmile* gerek içerik gerekse yapısı itibariyle içerisinde bulunduğu dönemi yansıtan bir eserdir. Divan, Emel Dunkul'un İsrail sömürgeciliğinin yaşandığı dönemde ve bağımsızlık özlemi sırasında Mısır'ın ve Arap dünyasının durumuna ilişkin vizyonunun özüdür. Emel Dunkul'un bu ölümsüz eseri derinlemesine incelenmiş ve detaylı olarak anlatılmaya çalışılmıştır.

Bu bağlamda tezin konusunu Emel Dunkul ve *el-A'mâlu's-Şi'riyyetu'l-Kâmile* adlı eseri oluşturmaktadır. Şairin hayatı, edebî kişiliği ve şiirleri hakkında bilgilerin verilmesinin ardından *el-A'mâlu's-Şi'riyyetu'l-Kâmile* adlı eseri incelenmiştir. Bu inceleme yapılırken eserin daha iyi anlaşılabilmesi adına divan hakkında genel bilgilere yer verildikten sonra divanın kısa bir özetine de yer verilmiş ve çalışma bu şekilde sonlandırılmıştır.

II. ARAŞTIRMANIN AMACI

Araştırma temelde üç ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde kendi içerisinde iki alt kısımdan oluşmakta ve bu kısımlar sırasıyla, Klasik Arap şiiri ve serbest şiirdir. Klasik Arap şiirinin doğuşu, gelişim evresi ve eserlerdeki etkisinden bahsedilmiştir. Yine birinci bölümün diğer bir alt başlığı olan serbest şiir, bu bölümde incelenmiş Arap Edebiyatında serbest şiirin tanınmasına ve bu alandaki öncü isimlere değinilmesinin ardından tezin ikinci ana bölümüne geçilmiştir.

Çalışmanın ikinci ana bölümünü genel itibariyle yazar oluşturmaktadır. Bu bölüm kendi içerisinde iki alt kısma ayrılmış ve ilk alt kısımda genel olarak yazarın hayatından bahsedilmiştir. Emel Dunkul'un doğumu, eğitimi, siyasete olan ilgisi, meslekî hayatı ve son olarak ölümü bu kısımda anlatılmış, ardından ikinci alt başlık olan yazarın edebî kişiliğine ve eserlerine değinilmiştir. Bu başlık altında yazarın etkilendiği şahsiyetler, kaleme aldığı eserlerde kullandığı üslup ve dil özellikleri ayrıca bu eserlerde yöneldiği temalar incelenmiştir. 1958-1980 yılında kaleme aldığı eserler ve bunlara ek olarak çeşitli gazete ve dergilerde yazarlık yaptığına değinilmiş ve başlıca eserleri üzerinde durulmuştur.

Çalışmanın son ana bölümüne geldiğimiz vakit bu bölümde *el-A'mâlu's-Şi'riyyetu'l-Kâmile* adlı divanın incelenmesi hedeflenmekte ve bu bölüm kendi içerisinde 7 alt kısımdan oluşmaktadır. İlk alt kısımda ümit dolu, yeni başlangıçlar temasını işlemiştir. İkinci alt başlıkta şair, 1967 yılında Arap-İsrail savaşında Arapların İsrail'e karşı yenilgilerini, savaşın ıstıraplarını, Arap milletinin ve ülkesinin acılarını yansıtmıştır. Üçüncü alt başlığa geldiğimiz zaman burada acılardan, üzüntülerden kişilerden bahsedilmiştir. Dördüncü alt başlıkta şairin 1972 ve 1973 yılında savaştan ve ayaklanmalardan bahsedilmiştir. Beşinci bölüme geldiğimiz zaman şair, Besûs savaşının sebeplerini ve bu savaş hakkındaki fikirlerini ifade etmiş, ardından diğer bir alt başlık olan altıncı kısma geçilmiştir. Bu kısımda şair, 1982 yılında kanser enstitüne girişinden ölüm tarihi olan 1983 yılına kadar hayatını anlatmıştır. Son bölüm ise şairin divandaki şiirleri dışında gazete ve dergilerde yayımlanmış olan şiirleridir. Bu şiirlerde genellikle aşk işlenmiştir.

Özetleyecek olursak, tezin genel amacı hedef kitleyi Mısır hakkında bilgilendirmek, şiir kavramını daha iyi anlatabilmek, Mısırlı yazar Emel Dunkul hayatı, edebî kişiliği ve

eserlerini tanıtmak ve en önemli eserlerinden birisi olan *el-A 'mâlu's-Şi 'riyyetu'l-Kâmile* adlı eseri incelemek ve hedef kitleye sunmaktır.

III. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Emel Dunkul'un hayatı, edebî kişiliği ve *el-A 'mâlu's-Şi 'riyyetu'l-Kâmile* eserinin incelenmesi nitel çalışma yöntemiyle ele alınacaktır. Nitel yöntem esas olarak sosyal bilimlerde için kullanılan iki araştırma yönteminden biridir. Nitel çalışmanın en mühim özelliklerinden biri, araştırılacak konunun unsurlarıyla doğrudan iletişim kurma, onları verili şıklar arasına sıkıştırmama, durum tespiti ve yorumlamaya dönük söylevi birinci ağızdan elde edebilmeyi, derinlemesine ve detaylı bir biçimde araştırma konusunu irdelemeyi, araştırma konusunun unsurlarıyla konu hakkındaki olumlu-olumsuz kanaatleri, deneyimleri, yorumları, duygu ve düşünceleri doğrudan alabilmeyi ve yine aynı unsurun mekân ve zaman ile kurduğu ilişkiyi yerinde ve zamanında gözlemleyebilmeyi içermesidir.

Emel Dunkul (Hayatı, Edebi Kişiliği ve Şiiri) adlı bu tez çalışması, genel itibariyle literatür destekli nitel yöntem kullanılarak ortaya çıkarılmış bir çalışmadır.

IV. ARAŞTIRMA İLE İLGİLİ KAYNAKLAR

Bu araştırmamızda iki tür kaynak kullanılmıştır. Bunlardan biri, birincil tür kaynaklarda makale, tez, araştırma raporları ve özgün kitaplardan yararlanılmış, ikincil tür kaynaklarda ise derleme makale ve kitaplardan yararlanılmıştır. Bu ilgili kaynaklara ilave olarak da erişim, kütüphane katalog taraması, bilimsel dergi indekslerinin ve veri tabanlarının kullanılması, tarama motorlarının kullanılması vasıtasıyla gerçekleştirilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

KLASİK ARAP ŞİİRİ

1.1. KLASİK ARAP ŞİİRİ

Klasik Arap şiiri, İslam öncesi dönemden başlayarak Abbâsî döneminin bitimine kadar devam eden kısımdır.¹

Klasik Arap şiirinin Arap edebiyatında önemli yeri olmakla birlikte İslam öncesi Arap toplumu hakkında bilgiler vermektedir. Tarihlerine ait rivayetleri, adetleri, gelenekleri, soyları, nesepleri vb. gibi olayları hep şiir sayesinde koruyabilmişlerdir.²

Klasik Arap şiirinde hiciv, medih, fahr, hamriyyât ve rahîl gibi konular ön plandaydı. Kaside ve recez ise eski Arap şiirinin en çok kullanılan iki nazım türüdür.

Klasik Arap şiirinin kaynağı, deveyle uzun yolculuk yaparak bedevilerin söyledikleri türkülerdir. Bu türkülerin temaları da kahramanlık, aşk, sevgi ve çöl yaşamıdır. Klasik Arap şiirinden günümüze dek gelen en önemli şiir *Muallakât-ı seb‘a* (Yedi Askı)’dır. Bu şiirler Ukaz panayırında düzenlenir ve yarışmalarda beğenilen şiirler Mısır ketenine yazılarak Kâbe’ye asılırdı. Muallaka şiirleri klasik kaside şeklinde yazılmıştır. Bu şiirleri, İmru’u’l -Kays, Tarafa b. el-‘Abd, Zuheyr b. Ebî Sulmâ, Lebîd b. Rebi‘a, ‘Amr b. Kulsûm, ‘Antera b. Şeddâd, el-Haris b. Hillize adlı şairler yazmışlardır.

Sadru’l-İslam döneminde şiir, Araplar cahiliye döneminde duygularını ifade etmek için edebi anlamda en çok şiir türünü kullanmışlardır. Bu durum, İslamiyet geldiğinde de devam etmiş ve İslam kendine özgün bir edebiyat oluşturmuştur. Şairler, ölçülü ve uyaklı bir dili olan Kur’an-ı Kerim’in ilkelerini baz alarak şiirler nazmetmeye başlamışlardır. Aynı şekilde seci denen uyaklı Kur’an dili ilk surelerde şiir düzeninde, çok anlamlı bir duygu katmakta ve etkilemektedir. Kur’an-ı Kerim’de şiir ve şair kavramları altı ayette geçmektedir.³

¹ <https://tr.wikipedia.org/wiki/edebiyat%C4%B#>, (Erişim tarihi:12.12.2022).

² Nihad Mazlum, Çetin, *Arap (Edebiyat)*, DİA, C.3, İstanbul 1991, 286.

³ Ebubekir, Matpan, “Sadru’l-İslâm Dönemi Şiirlerinde Tevhit ve Hz. Peygamber Teması”, *Din ve Bilim-Muş Alparslan Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Dergisi*, 4 (2), Aralık 2021, 251-263.

İslam'ın elçisi olan Hz. Muhammed (s.a.v.), İslam dininin yayılması noktasında birçok başarı elde etmiştir. Bu başarıya tahammül etmeyen müşrikler, Hz. Muhammed'i ve Müslümanları yazmış oldukları şiirlerle adeta onlara karşı savaş açmışlardır. Şiirin insanların üzerindeki etkisini bilen Hz. Peygamber de şiir yeteneğine sahip olan ve peygamberin şairi olarak tanınan Hassân b. Sâbit (öl. 674)'e, Kâ'b b. Mâlik (öl. 670)'e ve Abdullah b. Revâha (öl. 629) müşriklere karşı koymalarını ve şiirleriyle de dine hizmet etmelerini söylemiştir.

Emevîler dönemi, Arap şiirinin altın çağını yaşadığı dönemdir. Bu dönemde şiir eğlence araçlarından biri olup saray ve konaklarda düzenlenen eğlencelerde şairler vazgeçilmez kişiler olmuşlardır. Bu eğlencelerde gayrimüslim şairler vardı ve bu şairler istedikleri gibi sanatlarını konuşturabiliyorlardı. Emevî dönemi, şiirlerinin temalarına baktığımızda dini, sosyal ve siyasi olaylardan etkilenecek yeni konulara yöneldiği görülür. Bunu nedeni ise fethedilen topraklarda Müslüman Araplarla ve farklı etnik kökene sahip olan ve bunların çoğu İslam'ı kabul eden milletlerin bir arada yaşamasından kaynaklanmaktadır.⁴

Emevîler döneminde hiciv ve medih şairliği ön planda olmuştur. Emevî döneminin ve Arap edebiyatının en büyük şairleri sayılan el-Ahtal Ğıyas b. Ğavs et-Tağlibî (öl. 92/710-11), Cerîr b. 'Atıyye b. el-Hatafâ (öl. 110/728) ve el-Ferezdak (öl. 114/732) üç büyük hiciv şairleridir. Bu üç şairde Irak'ta doğmuştur. Bu üç büyük şair nekâiz şairleri olarak anılmakta ve günümüzde Arap şiiri incelemelerinde kaynakça niteliğinde olan şiirlerine başvuru yapılmaktadır.

Abbâsî döneminde, Bağdat kültür ve sanat merkezi haline geldi. Arapça da yayılarak bir kültüre dönüştü. Arap edebiyatının en önemli unsuru şiir olup bu dönemde övgü, yergi gibi eski şiir türleri devam etmiştir. Bu türler daha sonradan Arap edebiyat kültürüne felsefe ve mantık gibi unsurlarla harmanlanmıştır. Şairlerin bir araya gelerek yarışmalar düzenlemeleri şiirin gelişimine ve yeniliğe katkı sağlamıştır. Şairler, halife ve zenginlerin koruması altına girerek efendilerini öven şiirler ve ısmarlama şiirleri yazmışlardır.

Abbâsî döneminde zevk ve eğlenceyi ele alan Beşşâr b. Burd (öl. 167/783-84) ve Ebû Nuvâs (öl. 198/813) önde gelen şairlerdir. Özellikle Ebû Nuvâs Hamriyyât şiirleriyle

⁴ <https://www.kenandabirkuyu.com/emeviler-doneminde-sanat/>, (Erişim tarihi:12.12.2022).

tanınmıştır. Halîfelerin şairleri (Saray Şairleri); Mervân b. Ebi'l-Cenûb Ebu's-Samt (öl.?), Ali b. Yahya en-Necm (öl.?), Ebû Bekr es-Sûlî (öl. 335/946)' dir.⁵

1.1.1. Serbest Şiir

Arap dili ve edebiyatında akla gelen ilk şey şiirdir. Serbest şiir (düz şiir) Arap tarihinde en çok tartışılan şiir türü olmakla birlikte bu terime ilk defa 1905 yılında Emîn er-Reyhânî'nin şiirinde, Mısır'lı yazar, eleştirmen ve aynı zamanda aydın olan Corci Zeydân'ın *el-Hilâl* dergisinde karşılaşırız.

Modern Arap edebiyatı 19. yüzyılda serbest şiir tartışmaları içerisinde geçmiştir. Serbest şiir 1940 ile 1970 yılları arasında daha önceki dönemlerde olduğu gibi aruz ölçü kullanılmıştır. “Şi‘ru‘l-Hurr” terimi Avrupa tarzı serbest nazımı andıracağı endişesiyle bazı Arap şairler bilhassa Mısırlı şairler bu terimi değiştirmeleri gerektiğini tartışmışlardır. Bu terime “eş-şi‘ru‘l-mustehdes, eş-şi‘ru‘l-cedîd, şi‘ru‘t- tef’ ile, eş-şi‘ru‘l hadîş vb. gibi isimler vermişlerdir. Ancak tüm bu tartışmalara rağmen “Serbest şiir” adını almıştır. Bu isim, Arap dünyasını kuşatan şartlar içerisinde hem siyasi hem sosyal hem kültürel olarak benliklerinde bir yer edinmiştir. Bundan ötürü serbest şiir, sadece edebiyat ortamlarında konuşulup ortaya çıkan bir terim değil daha çok Arap dünyasının içinde bulunduğu buhrandan çıkış yoludur.

19. yüzyılın ikinci yarısında Mısır'da ilk şiir rönesansı gerçekleşmiştir. Bu gerçekleştirme Napolyon'un 1798'de Mısır'ı işgal etmesiyle beraber ortaya çıkmıştır. Mısır'ı yöneten aynı zamanda Mısır valisi Mehmet Ali Paşa öğrencilerin birçoğunu Fransa'ya göndermesi, okullar inşa etmesi dil okullarını kurması, gazete yayımlaması vb. gibi alanlarda çalışmalarda bulunması edebiyata ve şiire olan ilgiyi artırmıştır. Napolyon'un Mısır'a getirdiği Arapça matbaayı aktif bir şekilde kullanması kültürel uyanışı sağlamıştır. Mısır'ın işgali klasik ve modern Arap edebiyatını birbirinden ayıran bir anlamda kırmızı çizgiyi ifade etmekle beraber hem nesir hem de nazım alanında yeni ve güncel gelişmeler olmuştur.

Modern Arap edebiyatında düz yazı “kasîdetu'n-nesr” olarak adlandırılır. Dolayısıyla bir bakıma bu şiir türü, düz yazı olarak adlandırılmaktadır. Bu tür, Arap

⁵ Hüseyin Polat, “Abbâsî Dönemi Şiiri ve Şairlerine Genel Bir Bakış” *Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5 (14), 2018, 636-649.

edebiyatında “kasîdetu’n-nesr” olarak adlandırılmadan önce Mustafa Sâdık er-Râfi’î (ö. 1937), Cibrân Halîl Cibrân (ö.1931), Huseyn ‘Afîf (ö.1979), Emîn er-Reyhânî (ö.1940) gibi Arap dilinin önde gelen şairleri “eş-şi’ru’n-nesrî”, “kasîdetu’l-mensûra”, “en-nesru’l-merkez” ve “en-nesru’l-meş’ûr” gibi farklı isimlerle anmışlardır.

İKİNCİ BÖLÜM

EMEL DUNKUL'UN HAYATI VE EDEBİ KİŞİLİĞİ

2.1. HAYATI

Mısır'ın ünlü yazarlarından olan, aynı zamanda milliyetçiliğiyle ve Araplığıyla bilinen Emel Dunkul, 24 Haziran 1940 yılında Güney Mısırdaki yer alan Kınâ vilayetinin Kafta merkezine bağlı Kal'a köyünde dünyaya geldi.⁶ Gerçek ismi, Emel Fehîm Ebûl-Kâsım Muhârib Dunkul'dur. Babası Şeyh Fehîm, Kafta'da İslami İlimler Fakültesinde Arapça hocasıydı. 1940 yılında Ezher Üniversitesi'nden lisansını aldığı anda Emel'in doğduğu yıl olup mutluluğundan dolayı ona "Emel" adını verdi. Köyde, eğitim ve öğretimde başarıyı yakalayan tek kişiydi. Muhârib, Emel'in dedesi olup Dunkul ise ailenin en büyük dedesidir.

Emel, yetimliği erken tanıdı ve daha on yaşındayken babasını kaybetti. Bu, kendisini çok yıpratmasına, şiirlerinde üzüntüye ağırlık vermesine, erken olgunlaşmasına, utangaç, çekingen bir çocuk olarak yetişmesine ve erkek arkadaşları arasında gülümsemeyi bilmeyen biri olarak bilinmesine neden oldu.⁷ Çünkü o, babasının vefatından sonra ailesinin sorumluluğunu üstlenmişti. Ergenlik çağından itibaren dinine çok düşkün, beş vakit namazını terk etmeyen, camilerde hutbe veren bir delikanlıydı. Emel Dunkul, ilkokulu devlet okulunda okudu. 1952 yılında mezun olduktan sonra ortaokul diplomasını aldı. Derslerinde sakin, çalışkan ve zeki bir öğrenci olup hayatında da istikrarlı ve azimli biriydi. Liseye gidinceye kadar derslerinde başarılı olmaya devam etti. Nitekim arkadaşı Dr. Selâme Âdem: "Emel'in yüksek bir bilimsel uzmanlık alanında eğitime devam etme konusunda istikrarlı olduğunu ve aklına koyduğunu" söylemiştir. Eğitimde başarılı olmak için hırs gösteriyor ve günlük çalışmaları hayatının bir parçasını oluşturuyordu. Ancak, son derece uzmanlaşmış bir üniversiteye girmek için yeterli bir not alamadığından bundan sonraki hayatına şiirle iştigal etmekle devam etti. Emel, kültüre ve edebiyata önem veren bir evde büyüdü. Babası sadece bir Arapça öğretmeni değil aynı zamanda bir âlim, fakih, edip, kültürlü ve her şeyden önce de seçkin bir şairdi. Babası,

⁶ https://m.marefa.org/%D8%A3%D9%85%D9%84_%D8%AF%D9%86%D9%82%D9%84, (Erişim tarihi:13.10.2020).

⁷ 'Able er-Ruveynî, *el- Cenûbî* (1. Baskı), Dâr Saîd es-Sabah Yayınları, Kahire 1992, 55-56.

Emel'in okuyup inceleyebileceği büyük bir kitap mirası bıraktı. Bu kitapları okuması sayesinde kendi içinde şiirsel bir yetkinlik inşa edebildi. Daha on dört yaşındayken mevlid, hicrî yılbaşı, diğer dinî, sosyal ve ulusal vesilelerle uzun kasideler yazıp onları ortaokul kutlamalarında okurken herkesi kendine hayran bırakmıştı. Çoğu insan, onun yazmış olduğu şiirlerin babasının ya da dedesinin şiirleri olduğunu ve kendisine atfettiğini söylediler. Bu kuşkuların ve nefretlerin haberi Emel'e ulaşınca çılgına döndü. Hemen kendisini savunmaya ve bu suçlamalardan masum olduğunu kanıtlamaya çalıştı. Kasidelerinde kendisini suçlayanları yeren hicivleri de bulunmaktadır. Bu meydan okuma ve kışkırtma karşısında Emel'in hayatında büyük bir değişiklik oldu. Şöyle ki, şiir yazmada onun büyük yeteneğini, istidadını ve bunu başkalarına kanıtlamaya çalışırken şiirle yüzleşmesini, hayatının evresinin davranış biçimlerini, bilimsel ve kültürel geleceği üzerinde büyük bir etkisi oldu. Artık zamanının çoğunu şiire harcıyor, kitapları ve divanları okuyor ve şiirleri ezberleyip düzenliyordu. Çünkü bütün gayreti şairliğini etrafındakilere ve çevresindeki büyük şairlere duyurmaktı. Bu yüzden bulunduğu yerdeki şiire ve edebiyata ilgisi olan herkesi yavaş yavaş araştırmaya başladı.

Emel Dunkul, şiirin ve edebiyatın ufuklarında seçkin bir konuma, sağlam adımlara, ulusal konularda ve Arap milletinin geleceği konusunda yeniliklere açık olup önemli fikirlere sahiptir. Daha on beş yaşındayken *İbn Arabi'nin Mekke Fetihleri* ve *Bin bir Gece* kitaplarını inceledi. Emel, lise eğitimini tamamladıktan bir süre sonra Güney Mısır'da bir otobüs şirketinde çalışmak zorunda kaldı. Bu süre zarfında şiirlerini yayınlamak için bazı edebi dergi ve gazetelerle yazışmaya başladı ve ilk kasidesi 1958 yılında *Savtu 'ş-Şark (Doğunun Sesi)* adlı dergide yayınlandı. Emel, meslektaşları Abdurrahman el-Abnûdî (1938-2015), Yahyâ et-Tâhir Abdullah (1938-1981), Abdurrahim el-Mansûr (1941-1981) ile birlikte Kahire'ye gitti. Kahire de Ahmed Abdulmu'tî Hicâzî (1935), Salâh Abdussabûr (1931-1981), Abdurrahman eş- Şirkâvî (1920-1987) gibi büyük şairlerle tanıştı. Daha sonra şair, orada gümrük idaresinin bir bölümünde çalışmak üzere Süveyş'e gitti. 1966 yılında istifa edip görevinden ayrıldı. Kendisi bu durumu şu sözle ifade etmiştir: “Süveyş'te gümrükte memur olarak çalışıyordum ve 1966 yılında görevimden istifa ettim ve işten ayrıldım. Çünkü Kahire'de yaşamak istediğim halde beni Kahire'ye götürmeyi reddettiler. Ben de istifa edip Kahire'ye geldim.” Daha sonra Yusuf es-Sibâ'î,

1974 yılında onu Kızılay teşkilatına bir yazar ve gazeteci olarak atadı.⁸

Evlilik hayatına gelince uzun bir süre onun evliliğe yaklaşmadığını görüyoruz. Bu durum otuz beş yaşına kadar devam etti. Ancak *el-Ahbâr* gazetesinde gazeteci ve eleştirmen olarak çalışan, şiiri ve şairleri çok seven, kısa ömründe en iyi hayat arkadaşı olan ve ölümünden sonra bile ona sadık kalan ‘Able er-Ruveynî’yle tanıştı. Gazeteci ‘Able er-Ruveynî, röportajı şairle birlikte Riş kiraathanesinde yapardı. Bu mekân, aynı zamanda 1978’in sonunda evliliğin gerçekleştiği yer oldu.⁹

Emel, evlendikten dokuz ay sonra kansere yakalandığından dolayı (1979) hayata küstü. 1982 yılında kanser enstitüsüne gidinceye kadar hastalık gitgide artmaya başladı. Emel, dört yıl boyunca ölümle boğuşarak yaşadı ve hastalığına rağmen son günlerine kadar hastanenin sekiz numaralı odasında şiir yazmaya devam etti. Şair, 21 Mayıs 1983 Cumartesi sabahı saat sekizde vefat etti.¹⁰

Emel Dunkul öldükten sonra annesi onun hakkında şunları söyledi: “*Emel, okulu başarıyla bitiren erkek öğrencilerden biriydi. O, babasının ve büyük şairlerin kitaplarını okurdu. Daha ilkokuldayken de Kur’ân-ı Kerîm, Tevrat, İncil, şiir ve hikâye okurdu. İnsanlar onun şair olacağını söylerlerdi. Babasının ölümünden sonra onun okumadan geri kalacağını sanmıştık ama o, okumaya devam etti.*”¹¹

2.2. EDEBÎ KİŞİLİĞİ

Emel Dunkul gerek içerikle gerekse kafiyeyle ilgili tüm kuralları hiçe sayar ve kendine özgün kurallardan dolayı modern şiir sanatının öncülerinden biri olarak sayılır. Reda Hamada *Türk ve Arap Edebiyatlarında Toplumcu ve Gerçekçi Fikrin Yansımaları* adlı tezinde Emel hakkında şunları söylemiştir:

“*Emel Dunkul, şiirlerini serbest vezinle yazmış olup şiirlerinde toplumsal meseleleri ele aldığından serbest ölçü kullanması daha makul görülmüştür. Dil ve üslûp*

⁸ Emel Dunkul, *el-A'mâlu's-Şi'riyyetü'l-Kâmile* (3. Baskı), Mektebetu Merbûlî Yayınları, Kahire 1987, 110.

⁹ er-Ruveynî, 17.

¹⁰ er-Ruveynî, 112-128.

¹¹ <https://www.almasryalyoum.com>, (Erişim tarihi: 13.10.2020).

açısından da genellikle karmaşıklık ve sanattaki her türlü aşırılıktan uzak, anlaşılır bir dil ve üslûp benimsemişti."¹²

Emel Dunkul, şiirlerini ve kasidelerini Arap kültüründen esinlenerek yazmıştır. Mısır'ı ve özellikle hayatının büyük bir bölümünü içinde yaşadığı Yukarı Mısır ve çevresini betimledi. Şiirlerinde, milliyetçiliğinden ve Araplığından etkilendiğini "el-Cenûbî" (Güneyli) şiirinde ve diğer şiir kitabı olan *Evrâku'l-ğurfe 8* (8. Odanın Sayfaları) eserinde açık bir şekilde görmekteyiz. Araplar, Dunkul'u 1967'de yapılan Arap-İsrail savaşında Mısırlı halkın duygularını somutlaştırdığı ve 1969 yılında yayınladığı *el-Bukâ'u beyne yedey Zerķâi'l-Yemâme* (Zerkâu'l-Yemâme'nin Yanı Başında Ağlama) adlı ilk divanından itibaren tanımaya başladı.

Emel Dunkul şiirlerinde Mısır devriminin tarihini, sembollerle, betimlemelerle ve hikâyelerle somutlaştırdı. Emel Dunkul sadece Mısırlıların değil aynı zamanda Arap toplumunun da sesi olmuş ve onların problemlerine şiirlerinde yer vermiştir.

Emel Dunkul'un şiirlerinin bir kısmı hayattayken diğer şiirleri ise öldükten sonra yayınlandı. Şiirlerinin tamamı *el-A'mâlu's-ş-riyyetu'l-kâmîle* kitabında toplandı. Bu divanda yer alan şiirleri şunlardır:

el-Bukâ'u beyne yedey Zerķâi'l-Yemâme (Zerkâu'l-Yemâme'nin Yanı Başında Ağlama), Beyrut, 1969.

Ta'lik a'la mâ hades (Olanların Yorumu), Beyrut, 1971.

Maktelu'l-kamer (Dolunayın Öldürülmesi), Beyrut, 1974.

el-Ahdu'l-Âtî (Gelecek Çağ), Beyrut 1975.

Akvâl cedîde 'an Harbi'l-Besûs (Besûs Savaşı Hakkında Yeni Görüşler), Kahire, 1983.

Evrâku'l-ğurfe 8 (Sekizinci Odanın Kağıtları), Kahire 1983. (Şairin vefatından sonra bu eser basılmıştır.)

¹² Reda Hamada, *Türk ve Arap Edebiyatlarında Toplumcu ve Gerçekçi Fikrin Yansımaları / Erdem Beyazıt ve Emel Dunkul Örnekleri*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul 2020, 228.

Emel Dunkul'un "Çeşitli Şiirler"¹³ adında gazetede ve dergide yayımlanmış şiirleri de vardır. Bu şiirleri de *el-A'mâlu's-şî'riyyetu'l-kâmile* adlı divanda mevcuttur. Bu şiirlerden bazıları şunlardır:

1. İlâ sadîka Dimeşkiyye (Şamlı Bir Kız Arkadaşa)
2. A'şâ' (Akşam (Yemeği))
3. el-Bitâkatu's-sevdâ (Kara Kimlik)
4. Lâ ebkîhi (Ona Ağlamıyorum)
5. el-A'rîfu'l-a'mâ (Kör Kâhin)
6. Necmetu's-serâb (Serap (Hayal) Yıldızı)
7. E Yedûmu'n-nehr? (Nehir Akmaya Devam Edecek mi?)

¹³ Dunkul, 415.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

EL-A'MÂLU'S-Şİ'RİYYETU'L-KÂMİLE ADLI DİVANININ İNCELENMESİ

3.1. DOLUNAYIN ÖLDÜRÜLMESİ

Şair, şiirinin başlığına dolunayın öldürülmesi adını vermesine rağmen ümit dolu, yeni başlangıçlar temasını işlemiştir. Bu da aslında dolunayın batmasının yeni bir güneşin doğuşuna ve aydınlığını yansıtmasına ortam hazırlaması açısından son derece önemlidir. Şair dolunayın öldürülmesi başlığı adı altında; masumiyet, onun çocuğu, kalbim ve yeşil gözler, dolunayın öldürülmesi, bir şeyler yanıyor, dedi, Mariya, dinlen, korktuğumuz ayıp, kuzeyden bir mektup, el yazısı, tıpkısı, yeşil gözler ve küçük eğlence yeri gibi başlıklarla 14 adet şiir yazmıştır.

3.1.1. Masumiyet

Şair, bu şiirinde acıyla, hüznü konu almaktadır. Geçmişte yaşamış olduğu acıları, duyguları anlatırken kendini bir binanın enkazına, ürpertici bir kum fırtınasına benzetmekte, aşktan çektiği ıstırapları ise savaşta acı çeken yaralılara ve ölümlere benzettir. Allah'ın bir gün onu mutluluğa ulaştıracağını ve uzakta yaşamakta olan sevgilisine kavuşturacağını ümit eder:

أحسُّ حَيَالِ عَيْنِكَ

بشَيِّءٍ دَاخِلِيٍّ يَبْكِي

أحسُّ خَطِيئَةَ الْمَاضِي تَعَزَّتْ بَيْنَ كَفْيِكَ

وَعَنْقُوداً مِنَ التَّفَاحِ فِي عَيْنَيْنِ خَضِرَاوَيْنِ

أَأَنْسَى رَحْلَةَ الْأَثَامِ فِي عَيْنَيْنِ فَرْدُوسَيْنِ؟

“İçimde bir şey ağladığını hissediyorum

Gözlerin karşısında

Geçmişin günahlarını ellerin arasında

Yeşil gözlerinin içinde demet elmaların

Ortaya çıktığını hissediyorum.

Unutabilir miyim?

O semâvî gözler içindeki günahların yolculuğunu?”¹⁴

3.1.2. Onun Çocuğu

Emel, bu şiiri 1962 yılında siyasi şiirleriyle ve toplumu eleştirmesiyle ünlendiğinde kaleme almıştır. Ancak Sanat ve Kültür Yüksek Kurulundan ödül almak için 1974 yılına kadar şiirini yayınlamadı.¹⁵

Bu şiirde Dunkul, ‘Able ile evlenmeden önce başka birine âşık olduğunu ancak bu aşkın, şairin hayatındaki ilk aşk olup olmadığını bilmiyoruz. Ama şairin ruh alemi üzerinde derin bir etkisi olmalı ki; şiirin başında şu dizelerle kıza seslenir:

“Fark etmedim. Elbet varlığını yanımdayken!

Senin ömrün benim kaybolan ömrümdür.”

Dunkul: “...Son hoşça kal demeye beş yıl geçti ki aniden. Onun kız çocuğunu gördü.” beytiyle de sevgilisinden beş yıl önce ayrıldığını ve beş yıl sonra sevgilisinin çocuğu olduğunu dile getirir. Şair, sevgilisini sevdiği kadar zaman zaman sevgilisini şu beytiyle de tenkit ettiğini görürüz:

من له أن يشتري نصف امرأة

“Yarım bir kadını kim satın alır ki!”

Şair, sevgilisinin para için zengin biriyle evlendiğini, bundan dolayı kendisinin yarım bir kadın olduğunu dile getiriyor; ayrıca şair, huzurun ve mutluluğun sadece para da olmadığını da vurgulamıştır:

(...مرت خمس سنوات على الوداع وفجأة... رأى طفلتها

لا تفري من يدي محتبئة

خبث النار بجوف المدفأة!

¹⁴ Dunkul, 47; ayrıca şiirin çevirisi için bkz. Hamada, 217.

¹⁵ <https://rchiive.org>, (Erişim tarihi:19.12.2020).

أنا..

(لو تدرين)

من كنت له طفلة

لولا زمان فجأة

كان في كفي ما ضعيتة

في وعود الكلمات المرجاة

كان في جنبي

لم أدر به!

“(... Son hoşça kal demenin üzerinden beş yıl geçti ki aniden. Onun kız çocuğunu gördü)

Saklanarak kaçma elimden

Söndü ateş sobanın içinde

Ben...

(Biliyorsan eğer)

Çocuğu olduğun o kişi

Günler aldatmamış olsaydı onu

Ertelenmiş sözler vaatlerinde

Kaybetmezdim elbet ben

Elimdeyken

Fark etmedim. Elbet varlığını

Yanımdayken!”¹⁶

¹⁶ Dunkul, 50; Hamada, 218-219.

3.1.3. Kalbim ve Yeşil Gözler

Kalbim ve yeşil gözler adlı şiir, yıllar boyunca tüm okuyuculardan gizli kalmış ve yayınlanmamıştır. Bu yüzden Dunkul'un hayranları, uzun süre şiir hakkında bilgi edinememişlerdir.¹⁷ Şair bu şiirinde küçük bir çocuğa ok atıcılığı öğretilmesine ve onun zor zamanında yardım edilmesine çağrı yapmaktadır:

صبيّا كان

شدّت على يديه القوس

أعلمه الرماية

(كي يفوق بقية الأقران)

فلما اشتدّ ساعده

“O sadece bir çocuktu

Yayı gerdin ellerinde

Ona atıcılığı öğret

Akranları arasında başarılı olsun

Ona zor zamanlarında yardım et...¹⁸

3.1.4. Dolunayın Öldürülmesi

Dolunayın öldürülmesi adlı şiir Emel Dunkul' un en önemli şiirlerindendir. Emel, bu şiiri 1961 yılında Kahire'de yazmıştır. Hamada, şairin bu şiirinde “dolunayı Mesih'e benzettiğini ve onun öldürülüş şeklini betimlediğini ” söylemiştir:

وتناقلوا النبأ الأليم على بريد الشمس

في كل مدينة،

¹⁷ <http://hishamalem.blogspot.com>, (Erişim tarihi:19.12.2020).

¹⁸ Dunkul, 60.

قُتِلَ القمر!

شهدوه مصلوباً تَدَلَّى رأسه فوق الشجر!

نُهب اللصوص قلادة الماس الثمينة

من صدره!

“Sabah postaları naklettiler bu acı haberi tüm şehirlerde:

Dolunay (Mesih) öldürüldü!

Çarmıha gerilmiş bir halde, başının bir ağacın üzerinden sarktığını gördüler.

Hırsızlar göğsündeki değerli bir elmas kolyeyi de çaldılar.”¹⁹

3.1.5. Bir Şeyler Yanıyor

Şair, burada sevgilisi ile ilişkisinden bahsetmiştir. Sevgilisi ile birlikteyken zamanla birbirlerinden uzaklaştıklarını ancak birbirlerine olan sevgilerinin onları gönülde birleştirdiğini ifade etmiştir:

شيء في قلبي يحترق

إذ يمضي الوقت ... فنفترق

و نغدّ الأيدي

يجمعها حبّ

و تفرّقها .. طرق

“Kalbimde bir şey yanıyor

Zaman geçtikçe... Ayrılıyoruz

Elleri uzatıyoruz

Sevgi, elleri birleştiriyor

Yollar, elleri ayırıyor.”²⁰

¹⁹ Dunkul, 68-71; şiir ve çevirisi için bkz. İbrahim Usta, "Modern Arap Şiirinde Sembolik Bir Figür Olarak İsa Mesih", *FSM İlmi Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, 15, Ocak 2020, 231–260.

²⁰ Dunkul, 72.

3.1.6. Dedi

Şair, bu şiirde kendisine yakın bir o kadar da uzak sevgilisinden bahsetmektedir. Şair sevgilisi ile kendisinin arasındaki mesafenin yakın olduğunu hissetmektedir; ancak gerçekte ise sevgilisi ondan çok uzakta yaşamaktadır. Yani şair, sevgilisini hayal ederek sevgilisiyle diyalogda bulunmuştur ve o diyalogdan geriye sadece yankı kalmıştır. Dolayısıyla hayali sevgilisi, şairin hayallerine, hatıralarına, onunla geçmişte yaşamış olduğu güzel anılarına da bire bir uyduğunu anlıyoruz. Dolayısıyla şair şiirinde, üzüntü ve ümitsizlik ile ilgili birçok kelime kullanmıştır:

قالت : تعال إليّ

واصعد ذلك الدرج الصغير

قلت: القيود تشدّني

و الخطو مضني لا يسير

مهما بلغتِ فلسْتُ أبلغ ما بلغتِ

وقد أخور

درج صغير

غير أنّ طريقه .. بلا مصير

فدعي مكاني للأسى

وامضي إلى غدك الأمير

فالعمر أقصر من طموحي

و الأسى قتل الغدا

“Dedi ki: gel bana

O küçük basamağa çık

Dedim ki: zincirler beni bağlarlar

Adım atmak zor, kolay değil.

Her neye ulaştınsa ben ulaştığına ulaşamam.

*Belki yapabilirim.
 Küçük bir basamak
 Fakat onun yolu... akibetsizdir.
 Benim yerimi üzüntüye bırak
 Ve sen, şehzade yarınına devam et!
 Ömür zaten benim umutlarımdan daha kısadır.
 Üzüntü geleceği öldürmüştür.”²¹*

3.1.7. Mariya

Dunkul, bu şiirde siyasete olan sevgisinden bahsetmiş olup şiirde siyasi kelimelere ağırlık verdiğini, siyaseti yakından takip ettiğini görüyoruz. Örneğin: bu gece bayram, zafer vb. kelimelerle Mariya’ya iltica etmektedir:

ماريّا ؛ يا ساقية المشرب
 اللّيلة عيد
 لكنّا نخفي جمرات التنهيد !
 صبي النشوة نجبا .. نجبا
 صبي حبّا
 قد جئنا اللّيلة من أجلك
 لنريح العمر المتشردّ خلف شعاع الغيب المهلك
 في ظلّ الأهذاب الإغريقيّة !
 ما أحلى استرخاءة حزن في ظلّك
 في ظلّ الهدب الأسود

*“Mariya, Ey pınar Sakisi
 Bu gece bayramdır*

²¹ Dunkul, 75.

*Ne var ki biz nefeslerin korlarını gizliyoruz!
 Ver coşkuyu gizli... gizli.
 Aşk için ver.
 Bu gece senin için geldik
 Ölümcül gayb ışığın arkasında o başıboş ömür dinlensin diye
 Yunan kirpiklerin gölgesinde
 Senin gölgede üzüntünün gevşemesi ne kadar güzeldir!
 Siyah olan kirpiğin gölgesinde.”²²*

3.1.8. Dinlen

Emel Dunkul, bu şiirde sevgilisinin mazideki güzel hatıralarını hatırlamış daha sonra sevgilisi ile ilişkisinin bitmesinden bahsetmiştir. Şair, sevgilisinin yüzündeki maskenin yalan olduğunu bilmektedir. Bunun örneğini şairin “فامسحي زيف المساحيق” (makyaj tozunun sahteliğini sil) diye bir ifade kullanmasında görüyoruz. O maskenin arkasında sevgi ve özlem vardır. Bir de şair, şiirin son kısmında sevgilisini ihanet ile suçlamıştır. Sevgilisi ise dürüst, masum sevgili rolünü oynamaktadır:

استريحي
 ليس للدور بقية
 انتهت كلّ فصول المسرحية
 فامسحي زيف المساحيق
 و لا ترتدي تلك المسوح المرمية
 و اكشفي البسمة عما تحتها
 من حنين .. و اشتها .. و خطية
 كنت يوما فتنة قدسها
 كنت يوما

²² Dunkul, 77.

ظماً القلب .. وريته

“Rahat ol
Sıranın sonu yok
Tiyatronun tüm perdeleri bitti.
Makyaj tozunun sahteliklerini sil
O atılmış çulları artık giyme
Gerçek gülücüğü göster
Özlemde... ve arzudan... ve gınahtan
Bir gün kutsadığım bir fitne olmuşum
Bir gün olmuşum
Kalbin susuzluğunda... ve onun sulamasında.”²³

3.1.9. Korktuğumuz Ayıp

Şair, bu şiirde anne-babanın doğan çocuklarını dağlara bırakmalarının ardından çocuk geri döndüğünde ise yaptıkları hatadan dolayı yüzüne bakamadıklarını söylemiştir:

هذا الذي يجادلون فيه

قولي لهم من أمه ، و من أبوه

أنا و أنت.

حين أنجبناه ألقيناه فوق قمم الجبال كي يموت!

لكنه ما مات

عاد إلينا عنفوان ذكريات

لم نجتري أن نرفع العيون نحوه

لم نجتري أن نرفع العيون

نحو عارنا المميت

²³ Dunkul, 82.

العار: أن نموت دون ضمة

“Bu hakkında tartışıkları kimsedir.

Onlara söyle: Babası kimdir? Annesi kimdir?

Ben ve sen

Doğurduğumuzda onu dağların zirvelerinin üstüne attık ölsün diye

Fakat ölmemiş

Hatıraların baharında geri dönmüştür

Ona gözlerimizi kaldırmaya cesaret edemedik

Ona bakmaya cesaret edemedik

Yani ölümcül ayıbımıza karşı

Ayıp: kucaklamadan ölmemizdir.”²⁴

3.1.10. Kuzeyden Bir Mektup

Şair, bu şiirinde ömründe ve hayal âleminde çektiği sıkıntılardan bahsetmiştir. “Sakinleşmemiş olan yazdan bir terle” ifadesiyle geçmişte yaşadığı problemlerin devam ettiğini dile getirmiştir. Aşk hayatında boşlukların olduğunu, yaşayıp yaşamadığını ve var oluşuyla ilgili olarak da kendi kendini sorgulamıştır:

بعمر — من الشوك — مخشوشين

بعرق من الصيف لم يسكن

بتجويف حبّ ، به كاهن

له زمن .. صامت الأرغن

أعيش هنا

لا هنا، إنني

جهلْتُ بكينونتي مسكني

“Kaba -kılçıktan- bir ömür ile

²⁴ Dunkul, 85.

*Sakinleşmemiş olan yazdan bir terle
Aşk boşluğu ile onda bir kâhin vardır
Onun bir zamanı var. Org sessizdir
Burada yaşıyorum.
Burada değil
Bulunduğum yerde var oluşumu bilemedim.*"²⁵

3.1.11. El Yazısı

Şair burada kelimenin ve kalemin ehemmiyetinden bahsetmiştir. Yani kelime her zaman önemli bir role sahiptir. Gerek duyguları paylaşmakta ve gerekse vicdan muhasebesinde. Şair, el yazısı üzerine kelimelerin düşmesiyle duygu ve düşüncelerin açığa çıkarıldığına vurgu yapmakta, ayrıca kelimeleri el yazısına selam verdirerek intak sanatını uygulamıştır:

لن أكتب حرفا فيه
فالكلمة - إن تكتب - لا تكتب
من أجل الترفيه
و الأوتوجراف الصامت تنهدل الكلمات عليه
تحييه

*“Onun hakkında artık bir şey yazmayacağım
Kelime- eğer yazılırsa- yazılmayacaktır
Eğlence için
Sessiz el yazısı üzerine aslında kelimeler düşer
Ona selam vererek.”*²⁶

²⁵ Dunkul, 87.

²⁶ Dunkul, 92.

3.1.12. Tıpkısı

Emel, bu şiirde yeşil gözlü gür saçlı kızları görünce hep sevgilisi aklına gelmektedir. Dolayısıyla sevgilisi ile yaşamış olduğu güzel hatıraları, sevgilisinin yüzünü, güzelliğini hatırlamaktadır. Şair, sevgilisinin hiçbir genç kıza benzemediğini ve onun çok güzel biri olduğunu dile getirir:

انتظري!

ما اسمك ؟

يا ذات العيون الخضر و الشعر الثري

أشبهت في تصوّري

(بوجهك المدوّر)

حبّية أذكرها .. أكثر من تذكّري

يا صورة لها على المرأة ، لم تكسر

حبيتي – مثلك –

لم تشبه جميع البشر

عيونها حدائق حافلة بالصور

أبصرتها اليوم بعينيك

اللّتين في عمري ..

طفولة .. منذ اتّزان الخطو لم تنحسر

“Bekle!

Adın ne?

Ey yeşil gözlü ve gür saçlı!

Benim hayalimdekine benzedin.

(Yuvarlak yüzün ile)

Hatırladığımdan daha fazla... ey dile getirdiğim sevgili!

Ey resmi ayna üzerinde kırılmayan (sevgili)!

*Sevgilim -senin gibi-
 Tüm insanlara benzemez.
 Onun gözleri resimlerle dolu bahçeler (gibi)dir.
 Bugün senin gözlerinde onu gördüm,
 Hayatımdaki gözlerle.
 Çocukluk... Doğru düzgün yürüyüşünden beri yorulmadı.”²⁷*

3.1.13. Yeşil Gözler

Şair, bu şiirinde sevgilisinin yeşil gözlerinin güzel oluşundan bahsetmiş, yeşil gözleri yolculuk yapan iki şarkıya benzetmiştir. Şair, sevgilisinin gözlerinde Mercan adalarına doğru deniz yolculuğuna çıkarak adeta sevgilisinin yeşil gözlerinde mutlu olduğunu dile getirmiştir:

العينان الخضراوان
 مروّحتان
 في أروقة الصيف الحرّان
 أغنيتان مسافرتان
 أبجرتا من نايات الرعيان
 بعبير حنان
 بعزاء من آلهة النور إلى مدن الأحزان
 سنتان
 و أنا أبني زورق حبّ
 يمتد عليه من الشوق شراعان
 كي أبحر في العينين الصافيتين
 إلى جزر المرجان

²⁷ Dunkul, 94.

ما أحلى أن يضطرب الموج فينسدل الجفنان

و أنا أبحث عن مجداف

عن إيمان !

“Yeşil gözler

Canlandırır

Sıcak yaz çadırlarında

Yolculuk eden iki şarkı (gibi)

Çobanların neyelerinden deniz yolculuğuna çıktılar

Sevecen güzel kokusu ile

Işık ilahlarından hüznün şehirlerine bir teselli ile.

İki yıl

Ve ben aşk teknesi yapıyorum

Onun üzerine özlemden iki yelken uzanıyor

Saf olan iki gözünde denize açılalım diye

Mercan adalarına

Göz kapakları sarksın diye dalgaların çarpışması ne kadar güzel!

Ve ben bir kayak küreği arıyorum

İnançla!”²⁸

3.1.14. Küçük Eğlence Yeri

Şair, sevgilisiyle gittikleri eğlence yerinde kendilerine yer verilmemesinden, sofranın kurulmamasından ve kahvenin de soğuk ikram edilmesinden sitemde bulunmaktadır. Daha önceden eğlence yerinin müdavimleri oldukları mekân sahiplerinin kendilerini hatırlamamalarını tuhaf bulmuşlardır:

لم يعد يذكرنا حتى المكان!

كيف هنا عنده؟

و الأمس هات؟

²⁸ Dunkul, 97.

قد دخلنا..

لم تنشر مائدة نحونا!

لم يستضيفنا المقعدان!!

الجليسان غريبان

فما بيننا إلا ظلال الشمعدان!

أنظري ؛

قهوتنا باردة

“Yer bile artık bizi hatırlamıyor

Nasıl biz burada onun yanındayken?

Ve dünü getir?

Girdik işte...

Etrafımıza bir sofrâ (bile) kurulmadı

İki koltuk (bile) bize buyur etmedi!

İki oturan kişi yabancı.

Aramızdaki sadece şamdan gölgesi!

Bak;

Kahvemiz (de) soğuk.”²⁹

3.2. ZERKÂU'L-YEMÂME'NİN³⁰ YANI BAŞINDA AĞLAMA

Bu temada şair, 1967 yılında Arap-İsrail savaşında Arapların İsrail'e karşı yenilgilerini, savaşın ıstıraplarını, Arap milletinin ve ülkesinin acılarını yansıtmıştır. Emel Dunkul'un siyasi görüşünün de bu divanda ön plana çıktığını, savaşta yaşanan

²⁹ Dunkul, 99.

³⁰ Zerkâu'l-Yemâme: Eski Arap kadın şahsiyetlerinden olup Yemen'deki el-Yemâme halkının Cedis Kabilesi'ndendir. el-Yemâme unvanı buradan kaynaklanmaktadır. Hakkında yoğurttaki beyaz tüyü veya üç günlük mesafedeki bir kişiyi görebildiği söylenir. <https://www.ceviriblog.com/2019/12/05/devimsel-persembe-zerka-gibi-gormek/>, (Erişim tarihi: 13.09.2022).

olayların maddi ve manevi etkilerinden bahsettiğini ayrıca yaşanacak olaylara da ışık tuttuğunu görüyoruz.³¹

Şair, Zerkâu'l-Yemâme'nin yanı başında ağlama başlığı adı altında; önsöz, gece ağlamaları, Spartaküs'ün son sözleri, toprak... ve açılmayan yara, Zerkâu'l-Yemâme'nin yanı başında ağlama, eylül, Süveyş, küçük ihtiyarın günlükleri, denizin kıyısında tatil, bilinmeyen şarkıcının ölümü, tablolarla ölüm, burada bir bilet vardı, susuzluk, hüznü okumayı bilmez, gece ve öğle ağlamaları, gece gerçekleşen olaylar, son akşam yemeği, Ebû Mûsâ el-Eş'arî ile özel diyalog, Mütenebbî'nin anılarından gibi başlıklarla 19 adet şiir yazmıştır.

3.2.1. Önsöz

Dunkul, yaşamdan ve özgürlükten bahsetmektedir. “*Ah. O duvar ne kadar katı*” ifadesiyle zorlulukların olduğunu ve insan zorlukları aşmak için bun ömrünü harcadığını söylemektedir. Şair, yeni nesil için zorlukları aşmaya çalıştıklarını ve onlar için bağımsızlık mücadelesini verdiklerini dile getirmektedir:

آه .. ما أفسى الجدار

عندما ينهضُ في وجه الشروق

ربما ننفق كل العمر ..

كي ننقب ثغرة

ليمر النور للأجيال .. مره

ربما لو لم يكن هذا الجدار

ما عرفنا قيمة الضوء الطليق

“*Ah. O duvar ne kadar katı*

Doğuş karşısında kalktığı zaman

Belki tüm ömrü harcarız

³¹ Hamada, 236.

*Bir gedik açmak için
Işık nesillere geçsin diye... bir defa
Belki bu duvar olmasaydı
Özgür ışığın değerini bilmezdik.*³²

3.2.2. Gece Ağlamaları

Emel Dunkul bu şiiri, 1968 yılında Kudüs'te fırtınada kaybolup giden arkadaşı Mâzin Cevdet Ebû Ğazzâl (öl.1986) için yazmıştır.³³

Bu şiirde devrimcilerle karşıtları arasındaki mücadeleden bahsedilmektedir. Şair, kurşun, vatan, ateş hatları gibi devrimle ilgili kelimeler kullanmıştır. Kendi vatanını savunması için çölde ölen savaşçının ıstıraplarını anlatmıştır ve sanki onun dudakları çölü öpüyormuş gibidir. Bir de şair burada Kahire'deki araba ve dilencilerin gürültüsünden bahsetmiştir:

للوهلة الأولى
قرأت في عينيه يومه الذي يموت فيه
رأيت في صحراء (النقب) مقتولا..
منكفئا .. يغرز فيها شفتيه ،
و هي لا تردّ قبلة .. لفيه!
نتوه في القاهرة العجوز ، ننسى الزمنا
نفلت من ضجيج سياراتها ، و أغنيات المتسولين
تظننا محطة المترو مع المساء .. متعبين
و كان يبكي وطننا .. و كنت أبكي وطننا
نبكي إلى أن تنضب الأشعار

³² Dunkul, 107.

³³ <https://hskalla.wordpress.com>, (Erişim tarihi:19.10.2020).

نسألها : أين خطوط النار ؟

و هل ترى الرصاصة الأولى هناك .. أم هنا ؟

“İlk bakışta gözlerinde onun öldüğü günü okudum

(Necef) çölünde maktul olarak onu görmüştüm...

Yüz üstü.... Dudaklarını çöle değdirirken.

Bir öpücük bile vermiyor ... ağzına!

O yaşlı Kahire’de kaybolmuştuk, zamanı unuturuz

Arabalarının gürültüsünden ve dilencilerinin şarkılarından kaçıyoruz

Akşamla birlikte metronun durağı bizi korur... yorgun olarak

O vatana ağlıyordu, ben de vatana ağlıyordum.

Bitkiler ölene kadar ağlıyorduk.

Ona soruyoruz ki: ateş hatları nerede?

Acaba birinci kurşun orda mı... burada mı ?”³⁴

3.2.3. Spartaküs'ün Son Sözleri

1962 yılında yazılmış olan bu şiir o zamanın iktidarı olan Cemâl Abdunnâsır (1918-1970)'a karşı bir isyan niteliğinde olmuştur. Şair, zorbalığı ve köleliği tasvip etmeyip haksızlık karşısında dik durmayı ve susmamayı benimsemiştir. Bunu da Trakyalı köle olan Spartaküs'le örneklendirmiştir. Haksızlık karşısında boynunu eğip evet diyenler bir gün mutlaka haksızlığa uğrayacaklarını, bu uğurda öleceklerini dile getirir. Bu durumu da Sisifos'un³⁵ kayayı yer altından alıp tepenin doruğuna çıkarıp düşürmesine benzetmiştir. Şair bu dizeleriyle de Mısırlılara yapılan işkencelere, zulümlere, zorbalıklara, idamlara ve ölümlere karşı seslerini yükseltmelerini, boyun eğmemelerini, özgürlük ve adalet için insanın gerekirse ölümü göze alarak karşı durmayı ve savaşmayı tavsiye etmiştir:

³⁴ Dunkul, 108.

³⁵Sisyphos (Yunanca Σίσυφος; İngilizce: Sisyphus), YunanMitolojisinde, Yeraltı Dünyasında sonsuza kadar büyük bir kayayı bir tepenin en yüksek noktasına dek yuvarlamaya mahkûm edilmiş bir kraldır. Bilgi için bkz. <https://tr.wikipedia.org/wiki/sisifos>, (Erişim tarihi: 02.07.2022).

³⁵ Dunkul, 110; Özlem Züleyha Kuran, "Emel Dunkul'un Kelimât Sıbârtâkûs El-‘ Ahîre (Spartaküs'ün Son Sözleri) Adlı Şiiri Üzerine Bir Değerlendirme", Dergi Park Akademik Dergisi, 18 (46), Ocak 2018, 160.

المجد للشيطان.. معبود الرياح
 من قال (لا) في وجه من قالوا (نعم)
 من علم الإنسان تمزيق العدم
 من قال (لا) .. فلم يمت
 وظلّ روحاً أبدية الألم!

“Şeytana övgü... Rüzgârların tanrısına
 Evet diyenlerin yüzüne karşı “Hayır” diyene
 İnsana, yokluğu parçalamayı öğretene
 Hayır diyene... İşte bu yüzden ölmedi O...
 Ve ruhu sonsuza kadar acı içinde kaldı!”³⁶

3.2.4. Toprak ... Ve Açılmayan Yara

Dunkul, kadından sökülen küpenin kulağından akan kana benzeterek çalınmış olan topraktan bahsetmiştir. Bu toprak hırsızlar tarafından çalınmış olup hırsızların keyif içinde hükümdarlıklarını sürdüklerinden söylemiştir.

Dunkul, “Yer, çöl üzerine atılmıştır... susuz, “Defalarca atmıştır kovayı... ve susuz çıkartıyor!” ifadeleriyle de çölü ve çöldeki susuzluğu tasvir etmektedir. Ayrıca şair, nehrin tatlılığından bahsetmiştir. Çöldekilerin susuzluğunu giderdiğini ve Moğolların nehri zehirlediklerini anmıştır. Bu durumdan dolayı da bitkinlikten gözlerin yorulduğunu, susuzluktan dikenin köklerini içecek olduğunu ve solgunlukta acı sonunu beklediğini söylemiştir:

الأرض ما زالت، بأذنيها دم من قرطها المنزوع،
 فهقهة اللصوص تسوق هودجها .. و تتركها بلا زاد،
 تشدّ أصابع العطش المميت على الرمال
 تضيع صرختها بمحمة الخيول.

³⁶ Dunkul, 110.

الأرض ملقاة على الصحراء ... ظامته،

وتلقي الدلو مرّات .. و تخرجه بلا ماء!

وتزحف في لهيب القيط..

تسأل عن عذوبة نهرها

والنهر ستمه المغول

وعيونها تخبو من الاعياء، تستسقي جذور الشوك،

تنتظر المصير المتر .. يطحنها الذبول

“Yer ki hâlâ kulaklarından sökülen küpeden bir kan var.

Hırsızların kahkahası hâlâ tahtirevanı sürüyor... ve onu erzaksız bırakıyor.

Ölümcül susuzluğun parmakları kumların üzerinde kenetleniyor.

Çılgılığı, atların kişnemesiyle kaybolmuştur.

Yer, çöl üzerine atılmıştır... susuz,

Defalarca atmıştır kovayı ... ve susuz çıkartıyor!

Alev sıcaklığında sürünüyor.

Nehrin tatlılığını soruyor

Nehri de Moğol zehirlemiştir.

Gözleri bitkinlikten sönmüş, dikenin köklerini içecek olarak istemiştir

Acı sonu bekliyor... solgunluk onu öğütüyor.”³⁷

3.2.5. Zerķâ el-Yemâme'nin Yanı Başında Ağlama

Reda Hamada, şairin bu şiiriyle ilgili olarak şunları söylemiştir: “1967 yılında Arap-İsrail savaşındaki Arapların İsrail karşısındaki yenilgilerini dile getirerek dönemin Arap iktidarlarını ağır bir şekilde tenkit etmektedir. Şair şiirde elem ve teessür, hüzn ve hayal kırıklığı, öfke ve isyan duygusu ile dolu ve karışık bir ruh hali içinde 1967 hezimetini esnasında dökülen Arap kanının bir resmini çizmektedir. Üstelik şiirin devamında şair,

³⁷ Dunkul, 117.

bu hadisenin müsebbibi olanları pervasızca eleştirmektedir. Onları yenilgiden ve kan dökülmesinden sorumlu tutmaktadır.”³⁸

Şair, şiirinin aşağıdaki bölümünde ise, zor durumda kaldığını ve savaşamadığını söyleyerek Zerkâ’nın ileri görüşlülüğü ve güçlü oluşundan dolayı kendisinden yardım istemektedir:

أيتها العرافة المقدسة ..

جئتُ إليك .. مثخناً بالطعنات والدماء

أزحف في معاطف القتلى، وفوق الجثث المكّسة

منكسر السيف، مغبرّ الجبين والأعضاء.

أسأل يا زرقاء

“Ey kutsal Bilge...

Geldim sana... Hançer yaralarıyla dolu ve kanla kaplı olarak.

Ölülerin kaputları içinde, yığılan cesetlerin üstünde sürünüyorum.

Kılıcım kırık, çehrem ve azalarım tozlu.

Zerkâ’ senden istiyorum.”³⁹

³⁸ Hamada, 225-226.

³⁹ Dunkul, 121.

3.2.6. Eylül

Şair, bu şiirinde eylül kelimesini kullanmış olup eylül ayını kişileştirmiştir. *‘İdam torbasını çıkarıp mavi paltosundan rakamlar dökülür’* ifadesiyle de kişinin idam edilmekten kurtulduğunu ancak ömrünün tamamı hapishanede geçeceğini ifade ediyor.

Eylül kehaneti, bir korku ve dehşet durumu yaratarak onlarla alay eden Kral Süleyman hakkında Kur'an-İncil hikâyesinin *“Ondan korktular, çünkü onun ölümünü fark etmediler ve uyuyakaldığını düşündüler”* şeklindeki ilhamında yatar:⁴⁰

أيلول الباكي في هذا العام

يخلع عنه في السجن قلنسوة الإعدام

تسقط من سترته الزرقاء الأرقام!

يمشي في الأسواق يبشر بنبؤته الدموية

ليلة أن وقف على درجات القصر الحجرية

ليقول لنا: أن سليمان الجالس منكفئاً فوق عصاه

قد مات ! ولكننا نحسبه يغفو حين نراه !!

“Bu yılın eylülü ağlıyor.

Cezaevinde idam torbasını çıkarıyor.

Mavi paltodan düşer Rakamlar!

Kanlı kehaneti müjdeliyor çarşılarda gezerek

Sarayın taşlı basamakları üzerinde durduğu gecede.

Oturan Süleyman sopasının üzerine doğru kapanarak ‘o öldü’ diye bize haber vermek için.

*Ancak biz onu görünce uykuda olduğunu sandık!”*⁴¹

⁴⁰ Salâh es-Servî, “Şi‘riyyetu’l-hezîme ve’r-rafd inde Emel Dunkul” (Erişim tarihi: 04.07.2022). <https://www.diwanaalarab.com/۳-شعرية-الهيمة-والرفض-عند-أمل-دنقل->

⁴¹ Dunkul, 127.

3.2.7. Süveyş

Dunkul, şehirde yaşadığı gerek kötü gerekse de güzel hatıralarını anmış; ayrıca şehrin gündüz ve gece hayatından bahsetmiştir. Şiirinde Dunkul; geceleyin fuhuş, hırsızlık ve içki pavyonları vb. kötü olayların meydana geldiğinin fakat gündüzün hayatın normal seyrinde olduğunu ifade etmiştir:

عرفت هذه المدينة الدخانية
مقهى فمقهى .. شارعاً فشارعا
رأيت فيها (اليشمك) الأسود و البراقعا
وزرت أوكار البغاء و اللصوصية
على مقاعد المحطة الحديدية
نمت على حقائبي في الليلة الأولى
(حين وجدت الفندق الليلي مأهولا؟)
وانتشر الضباب في الفجر .. فكشف البيوت و المصانعا
والسفن التي تسير في القناة .. كالإوز
والصائدين العائدين في الزوارق البخارية

“Bu dumanlı şehri tanıdım
Sokak sokak, kafe kafe
Onda siyah olan (yaşmak) ve burkalar görmüştüm
Hırsızlık ve fuhuş yuvasını ziyaret etmiştim!
Demirden durağın bankları üzerinde...
Birinci gecede çantalarım üzerinde uyumuştum.
(Gece otelini dolu olduğunu gördüğüm zamanda?)
Şafak vakti sis dağıldı... evler ve fabrikalar göründü.
Ve kanalda giden gemiler de... kaz gibi
Ve de buharlı kayıklarda geri dönen avcılar.”⁴²

⁴² Dunkul, 131.

3.2.8. Küçük İhtiyarın Günlükleri

Şair, bu şiirde acılarla yoğrulduğunu, manen kendini ölü hissettiğini ama bunlara rağmen ümidini yitirmemektedir. Ve bir gün kalbinde olan sevinci, mutluluğu kazıyıp içinden çıkaracağını söyler. Ayrıca şairin mutluluğu yakaladıktan sonra da her şeyin güllük gülistanlık olarak geçtiğini, tüm güzelliklerin yaşandığını, şehvani duyguların arkasında sürüklendiğini, herkesin gözünde güzellik sönmeyecek bir sarhoşluk ve şarap olduğunu dile getirir:

أعرف أن العالم في قلبي.. مات!

لكي حين يكف المذايع.. وتعلق الحجرات:

أنبش قلبي، أخرج هذا الجسد الشمعي

وأسجيه فوق سرير الآلام.

أفتح فمه، أسقيه نبيذ الرغبة

فلعل شعاعا ينبض في الأطراف الباردة الصلبة

لكن.. تتفتت بشرته في كفي

لا يتبقى منه.. سوى: جمجمة.. وعظام!

“Biliyorum ki dünya kalbimde... öldü!

Ancak mikrofon kaybolunca... ve odalar kilitlenince:

Kalbimi kazıyorum, bu balmumu bedeni çıkarıyorum

Elemlerin yatağı üzerinde onu kefenliyorum.

Ağzını açıyorum ona istediği şarabı içiriyorum

Sert soğuk olan taraflarda belki bir ışık çekilir

Ancak... onun teni avucumda ufalanır

Ondan sadece... kafatası... ve kemikler kalır!”⁴³

⁴³ Dunkul, 135.

3.2.9. Denizin Kıyısında Tatil

Dunkul, bu şiirinde denizde fırtınaya kapılarak hayatını kaybeden ve Filistin'i koruma, yüceltme davasında gayeleri olan, tüm gayretlerini bu dava uğruna sarf eden arkadaşı Süleyman için yazmıştır.

Salih Tur, “Çağdaş Arap Şiirinde Temmuz Şiir Hareketi” adlı makalesinde Mısırlı şair Emel Dunkul’ un Güneşi yeniden doğuş sembolü olarak kullandığını ifade etmiştir. Ayrıca Salih Tur, şairin bu şiirinde: “*Dirilişi ve yenilenmeyi sembolize eden güneş ile deniz temalarını bir arada işlediğini, şiirde denizde ölen arkadaşının yeniden dirilme isteğini dile getirirken, dirilişi sembolize eden güneşin gücüne işaret*”⁴⁴ ettiğini söylemiştir.

Şair: “*Derim ki: "Ey güneş! Bak veriyorum sana onun inci dişini"* dizeleriyle güneşi kişileştirmiştir:

صديقي الذي غاص في البحر.. مات!

فحنطته.. واحتفظت بأسنانه..

كل يوم إذا طلع الصبح: آخذ واحدة..

أقذف الشمس ذات الحياء الجميل بها..

وأردد: "يا شمس أعطيك سنته اللؤلؤية

ليس بها من غبار.. سوى نكهة الجوع!!

رديه رديه.. يرو لنا الحكمة الصائبة.."

و لكنها ابتسمت شاحبة!

“Denize dalan arkadaşım... öldü

Ben de onu mumyalayıp sakladım dişlerini

Her gün sabah olduğunda: bir tane alıp atarım,

Her şeyin kendisiyle güzel yaşam bulduğu güneşe

Ve derim ki: "Ey güneş! Bak veriyorum sana onun inci dişini

⁴⁴ Salih Tur, “Çağdaş Arap Şiirinde Temmuz Şiir Hareketi”, Ekev Akademi Dergisi, Sayı 36, Erzurum 2008, 377.

*Yok üzerinde en ufak bir toz, açlık kokusundan başka!
Sen de onu geri ver, geri ver ki anlatsın bize doğru hikmeti"
Ancak güneş, solgun bir şekilde gülümsedi. ”⁴⁵*

3.2.10. Bilinmeyen Şarkıcının Ölümü

Dunkul, bilinmeyen şarkıcının ölümünden ve hayatından bahsetmiştir. Pavyonda müzik dinlerken radyonun kapatılıp Sâlûmî⁴⁶ adındaki dansçının dinlenmesini istemiştir. Tabi ki şair Sâlûmî’yi dinlerken de “Acaba Vaftizin başını kim taşıyor!?” diye bir soru sormuştur:

أغلقني المذيع،
هذا زمن السكتة،
“سالومي” تُغني...
من تُرى يحمل رأس (المعمدان) ؟ !
“Radyoyu kapat
Bu susma zamanı
(Sâlûmî) şarkı söylüyor
Acaba Vaftizin başını kim taşıyor!?”⁴⁷

3.2.11. Tablolarda Ölüm

Şair, bu şiirde üç yaşındaki kız kardeşinin ölümünü anmıştır. Kız kardeşini evin holünde ve odalarında gördüğünü, onun öldüğüne inanmadığını söylemektedir. Annesi de kız kardeşinin küçük olan eşyalarını gizli gardırobunda saklayarak kız kardeşinin ölümünü inkâr etmiştir. Onu her hatırlamasında kız kardeşine ait yünlü şapkasını,

⁴⁵ Dunkul, 144,145; şiirin çevirisi için bkz. Tur, 377.

⁴⁶ Sâlûmî (Salome); Herodos’un eşi, Herodias’ın ise kızıdır. Herodos’un doğum günü partisinde önünde dans etti. Herodos, dansına hayran kaldı ve istediğini vereceğine söz verdi. Annesi, vaftizci Yahya’nın başını istedi... Herodos onun başını gümüş tepside sundu. http://teh73.blogspot.com/2011/04/blog-post_05.html?m=1, (Erişim tarihi: 02.07.2022).

⁴⁷ Dunkul, 146.

pamuklu tavşanını, küpelerini çıkarıp özlem giderdiğini belirtiyor. Dunkul son olarak da annesinin solgun ve soluk yüzündeki üzüntüyü ve dehşeti görmektedir:

شقيقتي (رجاء) ، ماتت وهي دون الثالثة.

ماتت وما يزال في دولاب امي السرى .

صندلها الفضى !

صدارها المشغول ، قرطها ، غطاء رأسها الصوفى

أرنبها القطني!

وعندما أدخل بمو بيتنا الصامت

فلا أراها تمسك الحائط .. عليها تقف !

أنسى بأنها ماتت

أقول . ربما نامت ..

أدور في الغرف

وعندما تسألني أمي بصوتها الخافت

أرى الأسى في وجهها الممتقع الباهت

وأستبين الكارثة !

“Kız kardeşim (Reca) daha üç yaşındayken öldü.

Öldü. Annemin gizli gardırobunda hâlâ,

Gümüş sandaletleri!

Yeleği, küpeleri, yünlü şapkası

Pamuk tavşanı!

Evimizin sessiz holüne girdiğimde

Onun duvarı tuttuğunu görmüyorum... belki ayağa kalkabilir!

Onun öldüğünü unutuyorum

Belki uyuyordur... diyorum.

*Odaları dolaşıyorum.
Ve annem kısık sesiyle bana sorduğunda,
Soluk, solgun yüzündeki hüznü görüyorum.
Ve felaketi anlıyorum!”⁴⁸*

3.2.12. Burada Bir Bilet Vardı

Şair, bu şiirinde sevgilisinin evinden bahsetmiştir. Sevgilisinin evine gidip kapıyı çaldığını fakat kapı açılmayınca sevgilisinin orada olmadığını, zili boşa çaldığını anlamıştır. Daha önceden gezi planı yapan şair, kapı açılmayınca küplere bindiğini ve gezmekten vazgeçtiğini dile getirmiştir. Sevgilisinin burada yaşadığını, yıllarca hüznü olduğunu ve mutlu olması içinde dua ettiğini kediyle kişileştirerek betimlemiştir. Gülümsemesini ise kanat çırpan martıya benzeterek kendisine kavuşmak için son bir adımın kaldığını söylemektedir:

المنزل الثالث بعد المنحنى

الطابق الأخير.

بطاقة صغيرة كانت هنا

وخيط ضوء كان من خلال بابها ينير !

الطابق الأخير ..

الوحشة السوداء في الأعصاب تنغرس

ييدي على الجرس:

سدى...سدى !!

تراجعت في أذني رحلة الصدى

وأساقط الرماد من لفافتي!

كانت هنا حبيتي

⁴⁸ Dunkul, 149-150.

عيونها محابر الضياع

عالم... وعامان... مدادها الحزين لم يجفّ

صلاة هرة إلى الشتاء خلف باب

وبسمة كأن نورساً على المدى يرفّ !

ها أنذا ..

يدّ تساندت على الجدار .

وخطوة تهبط للقرار !

“Dönemeçten sonra üçüncü ev

En son kat.

Küçük bir bilet buradaydı

Kapısının aralığından ışıktan bir iplik aydınlatır!

En son kat.

Kara yalnızlık sinirlere gömülür

Elim zilin üzerinde:

Boş... Boş!

Kulağıma gezinin yankısı gelmesi azaldı.

Ve sarma sigaramdan küller düşürüyorum!

Sevgilim buradaydı.

Onun gözleri kayıp hokkaları

Bir yıl.... İki yıl... üzüntülü mürekkebi hiç kurumadı.

Kapının arkasında kış için dua eden bir kedi yavrusu

Ve bir tebessüm sanki kanatlarını çırpan martı gibidir!

İşte ben....

Duvara yaslanan bir el.

Ve karar için bir adım kaldı!”⁴⁹

⁴⁹ Dunkul,153.

3.2.13. Susuzluk

Dunkul, ailesinde kendini yabancı hissettiğini nitelemiştir. Bunu şiirinde: *"Ey garip ailem"* ifadesinde görmekteyiz. Ailesi onu sabahleyin komada sayıklarken bulmuştur. Şair, bir damla aşk için çok sözler söylemiştir. Sonunda ümitsizliğe kapılmış, ailesinden ayrılacağını ifade etmiştir:

أهلى الغرباء . .

عثروا بي مع الصبح ، أهذي بغيوبة الموت ،

محتقن الوجه ، خاوي الوفاض

يتفتت حلقي لقطرة حب..

غير أن الينابيع جفت بعيني، والبحر غاض

والشطوط العراض

تتناهى ..

ويهوى البياض !

"Ey garip ailem...

Sabah komada beni sayıklarken buldular,

Yüzü kıpkırmızı kesilmiş, eli boş

Bir damla aşk uğruna boğazım parçalanmış

Ne var ki gözümden pınarlar kurudu, denizse kızgın

Sahiller geniş

Ayrılıyorsun...

O beyazlığı sever!"⁵⁰

⁵⁰ Dunkul, 159-160.

3.2.14. Hüzün Okumayı Bilmez

Bu şiir, şairin bir girdabın içinde olduğunu yani ruh âlemini anlatmaktadır. Yavaş yavaş yaşamdan uzaklaştığını, kendisini bir kaz sürüsüne benzeterek artık her şeyi bir pencereden seyredip olaylara herkes gibi bakacağını söylemektedir.

Şairin, şehvani duygularının ön plana çıktığı görülmektedir. “*Yoksa dudakların açılımı arasında kurnaz bir şehvet?*” ifadesiyle örneklendirmektedir. Şair, adını belirtmediği bir bayanla birlikte olduğu ancak bu bayanın hayali mi yoksa gerçek mi olduğu anlaşılmamaktadır. Şiirin son kısmında şair, “*Banyonun penceresinde onu saklıyorsun... anıları hatırlıyor... İki fotoğraf arasında kaybolan zamanı yeniden elde eder!?*”) diye bu geceyi unutamayacağını ifade ediyor:

تأكلني دوائر العُبار

أدورُ في طاحونة الصمت, أذوبُ في مكاني المختار

شيئاً فشيئاً... يختفي وجهي وراء الأقمعة

أعمدة البرق التي تطلُّ من نوافذ القطار

كأنها سربُ إوزٍ أسود الأعناق

يطلق في سكينتي صرخته المروعة

ويختفي.... متابعاً رحلته مع التيار!

(صوتك كأن ؟

أم نُعاس الشهوة الماكر ما بين انفراج الشفتين؟

هذا الذي يشبك قلبي خاتماً.... تحت نعومة القفاز

حتى إذا اغتسلت - في نهاية السهرة- من لزوجة الألفاظ

تخبئني على نافذة الحمام... يستعيد ذكرياته...

ويسترد الزمن الضائع بين الصورتين (!؟)

“Toz halkaları beni yiyor.

*Sessizlik değirmeninde dönüyorum, seçilen yerimde eriyorum,
Azar azar.... Maskelerin arkasında yüzüm kayboluyor.*

Trenin pencerelerinden görünen yıldırım sütunları,

Sanki siyah boyunlu bir kaz sürüsü gibidir.

Ürkütücü çılgınlığını dinginliğime yolluyor

Kaybolur... akımla yolculuğuna devam eder!

(Sesin sanki?

Yoksa dudakların açılımı arasında kurnaz şehvet uyuklaması?

Eldivenin yumuşaklığı altında... kalbimi bir yüzük gibi takan budur...

Banyo yapsan bile-gecenin sonunda- kelimelerin tutkunluğundan

Banyonun penceresinde onu saklıyorsun... anıları hatırlıyor...

İki fotoğraf arasında kaybolan zamanı yeniden elde eder!?)”⁵¹

3.2.15. Gece ve Öğle Ağlamaları

Şairin etrafındaki her şey ona ölümü hatırlatır. Şaire göre ölüm çok farklı olup yani ona göre ölüm sadece bedenin ölüp toprak olması değildir; ölümle birlikte duygular, hatıralar ve anılar da ölmektedir:

يا آخر الدقات

قولى لنا .. من مات

كى نحتسى دَمُهُ

وتختتم السهرات

بلحمه نقتات!

ماذا تحيىء في حقيبتك العتيقة .. أيها الوجه الصفيق

أشهادة الميلاد؟

أم صك الوفاة؟

⁵¹ Dunkul, 161.

أم التميمية تطرد الأشباح في البيت العتيق؟

ماذا تخبىء أيها الوجه الصفيق!؟

ماذا تخبىء أيها الوجه الصفيق!؟

“Ey son nabızlar!

Söyle bize... kim öldü?

Kanını yudumlayalım diye.

Geceler sona erer,

Atıştırmalık etleriyle.

Eskimiş çantanın içinde ne saklıyorsun... ey utanmaz yüz!

Doğum belgesini mi?

Ölüm belgesini mi?

Yoksa harabe evdeki hayaletleri kovan muskayı mı?

Ne saklıyorsun, ey utanmaz yüz?

Ne saklıyorsun, ey utanmaz yüz!? ”⁵²

3.2.16. Gece Gerçekleşen Olaylar

Bu şiirde şair uyumanın rehaveti nedeniyle gece vakti trende yolculuk yapan yolcuların bunaldıklarını söylemiştir. Gecenin sakinliğini ve yolcuların huzurunu bozan olaylardan bahsetmiştir. Kurşunların sıkılmasıyla birlikte bir an her şeyin durduğunu, yolcuların paniğe kapıldıklarını ve daha sonra her şeyin normale döndüğünü söylemiştir. Bunu şiirinde: “Eşyalar durdu – sonrasında – kalp çarpması ... Kısa bir süre, daha sonra tekdüze olan nabzını yeniden kazandı...” ifadesinde görmekteyiz:

رخاوةُ النعاس تغمر المسافرين في قطار الليل

... وفي حقول قرية بعيدة

شق السكون - فجأةً - غواء ذئب

وانعقد الحليب في الضروع

⁵² Dunkul, 167-168.

وانطلق رصاصة:

فكفّت الأشياء- بعدها- عن الوجيب...

هنيهة , ثم استعادت نبضها الرتيب...

وكانت الليلة... لا تزال مقمرة !

“Uyuklamanın rehaveti gece trenindeki yolcuları bunaltır.

... Ve uzak bir köyün tarlalarında

Sessizliği bozmuştur -aniden- kurdun uluması

Süt memelerde toplandı

Bir kurşun sıkıldı:

Eşyalar durdu – sonrasında – kalp çarpması...

Kısa bir süre, sonra tekdüze olan nabzını yeniden kazandı...

Ve gece... Hala dolunaydı!”⁵³

3.2.17. Son Akşam Yemeği

Şair, hayatta yaşayabilmek için hem güç hem de kudret dilemiştir. Çünkü etrafında olan herkesin gözünde ölüm ve korku vardır. Şair, ölümü emekleyen kirpiye benzetmiştir. Şiirin diğer bölümlerinde ise insanın savaşımlardan dolayı aile seçimini, kazancını ve sonunu düşünmek istemediğini, düşünecek kadar da bir güce ve mutluluğa sahip olmadığını belirtiyor:

بكائية:

أعطني القدرة حتى أبتسم ...

عندما ينغرس الخنجر في صدر المرح

ويدب الموت , كالقنفذ , في ظل الجدار

حاملاً مبخرة الرعب لأحداق الصغار.

⁵³ Dunkul, 169.

أعطني القدرة حتى لا أموت .

منهكٌ قلبي من الطرق على كل البيوت

علَّني في أعين الموتى أرى ظلَّ ندم !

فأرى الصمت كعصفورٍ صغير

ينقر العنين والقلب, ويعوى....

في ثنايا كلِّ فم !

“Ağlama:

Bana güç ver, gülümseyeyim...

Hançer sevincin göğsüne battığı zaman.

Duvarın gölgesinde kirpi gibi ölüm emekler.

Küçüklerin göz bebekleri için korku buhurdanlığı taşır.

Bana güç ver ki... Ölmeyeyim.

Kalbim tüm evlerin kapılarını çalmaktan bitkindir.

Belki ben ölenlerin gözlerinde pişmanlığın gölgesini görürüm!

Küçük bir serçe gibi... Sessizliği görürüm.

Gözleri ve kalbi oyar ve ulur...

Her ağızdaki ön dişlerde!”⁵⁴

3.2.18. Ebû Mûsâ el- Eş‘arî⁵⁵ İle Özel Diyalog

Dunkul, bu şiirinde lastikleri kanla kirlenmiş arabanın ulu orta yerde ceset bıraktığından bahsetmiştir. Cesedi bir tek kendisinin gördüğünü, elindeki günlük gazeteyle üstünü örttüğünü anlatmıştır. Uzaktan adamların geldiğini görünce de hiçbir şey söylemeden oradan uzaklaştığından bahsetmiştir:

...إطارُ سيارته ملوثٌ بالدم!

⁵⁴ Dunkul, 172.

⁵⁵ Ebû Mûsâ Abdullâh b. Kays b. Süleym el-Eş‘arî (öl. 42/662-63) Hakem Vak‘ası’nda Hz. Ali’yi temsil eden fakih sahâbîdir. M.Yaşar Kandemir, “Ebû Mûsâ el-Eş‘arî”, DİA, <https://islamansiklopedisi.org.tr/ebu-musa-el-esari>, (Erişim tarihi: 06.07.2022).

سَارَ... ولم يهتمَّ !!

كنتُ أنا المشاهدَ الوحيدُ

لكنني فرشتُ فوق الجسد الملقى جريدتي اليومية

وحين أقبلَ الرجالُ من بعيد ...

مزقتُ هذا الرقم المطلوب في ورقة مطوية

وسرْتُ عنهم ... ما فتحتُ الفمَّ !!

“... Arabasının tekeri kan ile kirlenmiştir!

Yürüdü... Hiç önemsemedi!

Bir tek gören bendim

Ama ben... atılmış olan cesedin üzerine günlük gazetemi döşedim.

Adamlar uzaktan geldiği zaman...

Bu istenen rakamı dürülmüş bir yaprakçık içinde yırttım

Onlardan uzaklaştım... Ağzımı açmadan!!”⁵⁶

3.2.19. Mütenebbî'nin⁵⁷ Anılarından

Dunkul, bu şiirinde Mısır'da yaşadığı olaylardan bahsetmektedir. Şairin şaraptan nefret ettiğini ancak ona bir tedavi ve ilaç olarak baktığını da dile getirmektedir. Çünkü şair Mısır'a geldiğinden beri o zamanın hükümetiyle sorunlar yaşadığını ve burada hastalığa yakalandığını söylemektedir:

(في مصر)

أكرهُ لون الخمر في القنينة

لكنني أدمنتها... استشفاءا

لأنني منذ أتيتُ هذه المدينة

⁵⁶ Dunkul, 180.

⁵⁷ Ebü't-Tayyib Ahmed b. el-Hüseyn b. el-Hasen b. Abdissamed el-Cu'fi el-Kindî el-Mütenebbî (ö. 354/965); Arap şairidir. İsmail Durmuş, “Mütenebbî”, DİA, <https://islamansiklopedisi.org.tr/mutenebbi>, (Erişim tarihi: 07.07.2022).

وصرتُ في القصور ببغاء:

عرفتُ فيها الداء!

“(Mısır)

Şişede ki içkinin renginden nefret ederim

Ancak ona bağımlı olmuştum... şifa için

Çünkü ben bu şehre geldiğimden beri

Saraylarda papağan olmuştum:

Onda hastalığı bilmiştim!”⁵⁸

3.3. OLANLARIN YORUMU

Dunkul, “Olanların Yorumu” adlı divanını Eylül 1970 yılında savaştan üç yıl önce Ürdün’ün kamplarından birinde yazmış olduğu bir divandır.⁵⁹

Şair olanların yorumu başlığı adı altında; kılıcı beklemek, ölüm kitabından fıkralar, matem çiy damlalarına yakışır, kış ve yaz kitaplarından sayfalar, kampların birinde olanların yorumu, çağdaş ölüm, tek bir ayak üzerinde durmak, rabâb, gümüş şehrin hikâyesi, matem anında gülmek, yatakta, ölüm, ağlamaya vakit yok gibi küçük başlıklarla 12 adet şiir yazmıştır.

3.3.1. Kılıcı Beklemek

Şair bu şiiri, Temmuz 1970 yılında kaleme almıştır. Şair, hamile olan birine seslenerek *bir çocuk mu yoksa suç işleyen birini mi doğuruyorsun?* diye sorular sormuştur. Kudüs’ün kapısında dövündüğünü dile getirmiştir. Şair, şirin son kısmında savaşta hezimete uğramış olan tarafın mağlubiyete alışmak ve mağlubiyeti kabullenmek zorunda olduğunu ifade etmiştir:

⁵⁸ Dunkul, 186.

⁵⁹ Nizâr Kindîl, “Ta‘lîk alâ mâ seye’tî”, <https://www.alaraby.co.uk/تعليق-على-ما-سيأتي>, (Erişim tarihi: 07.07.2022).

وردّة في عروة السّرة:

ماذا تلدين الآن ؟

طفلاً .. أم جريمة ؟

أم تنوحين على بوّابة القدس القديمة؟

عادت الخيل من المشرق،

عاد (الحسن الأعصم) والموت المغير

بالرداء الأرجواني، وبالوجه اللصوصي،

وبالسيف الأجير

فانظري تمّاله الواقف في الميدان..

“Göbek bağında bir çiçektir:

Ne doğuruyorsun şimdi?

Bir çocuk mu... yoksa suçlu mu?

Yoksa eski Kudüs'ün kapısında dövünüyor musun?

Atlar doğudan geri döndü,

(En değerli olan güzellik) ve dönüştürebilen ölüm geri dönmüştü

Mor kıyafetle ve hırsız yüzüyle

Ve ücretli bir kılıç ile

Onun meydanda duran heykeline bak...”⁶⁰

3.3.2. Ölüm Kitabından Fıkralar

Bu şiirinde şair, kendi günlük hayatından bahsetmiştir. Onun sabahı yorgunluk ve bitkinlik ile dolu olduğunu; musluktan kan aktığını, tabakları kafataslarına benzettiğini bundan dolayı yemeği zorla yediğini ifade etmiştir:

كلّ صباحٍ

⁶⁰ Dunkul, 193.

أَفْتَحُ الصَّنْبُورَ فِي إِرْهَاقٍ

مُغْتَسِلًا فِي مَائِهِ الرِّقَاقُ

فَيَسْقُطُ الْمَاءُ عَلَى يَدَيَّ.. دَمًا!

وَعِنْدَمَا..

أَجْلِسُ لِلطَّعَامِ.. مُرْغَمًا:

أَبْصُرُ فِي دَوَائِرِ الْأَطْبَاقِ

جَمَاجِمًا...

جَمَاجِمًا...

مَفْغُورَةً الْأَفْوَاهِ وَالْأَحْدَاقِ !!

“Her sabah

Musluğu yorgun olarak açarım

Şaşalı suyunda yıkanmak için

Su elime akar... Kan olarak!

Her ne zaman...

Yemek için otursam... İstemeyerek:

Kendimi tabakların etrafında görüyorum

Kafatasları...

Kafatasları...

Ağızlar ve göz bebekler açık!!”⁶¹

⁶¹ Dunkul, 197.

3.3.3. Matem Çiy Damlalarına Yakışır

Şair, matem çiy damlalarına yakışır adlı şiirinde Tolunoğulları hânedanının ikinci emîri olan Humâreveyh'den⁶² bahsetmiştir. Şarkıcı ve Huri kızların misk gibi koktuklarını, fakirlerin ve dervişlerin ise sarayın önünde kesilmiş olan altını bekleyip nurdan küçük bir avuç beklediklerini ifade etmiştir.

Emel, bu şiirdeki dizelerinde Mısır'dan özellikle de Mısır'ın esaret altında kaldığından bahsetmektedir:

جوقة:

قَطُرُ الندى .. يا خالْ

مُهَرَّبٌ بلا حَيَّالْ

قَطُرُ الندى .. يا عينْ

أُمِيرَةُ الوجهينْ

صوت:

كان (خمارويه) راقداً على بحيرة الزئبقْ

و كانت المغنَّياتُ و البناتُ الحورْ

يطأْنَ فوق المساكِ و الكافورْ

و الفقراءُ و الدراويشُ أمامَ قصره المعلقْ

ينتظرونَ الذهبَ المبدورْ

ينتظرونَ حفنةً صغيرةً .. من نُورْ

...

⁶² Tam adı Ebü'l-Ceyş Humâreveyh b. Ahmed b. Tolun (ö. 282/896) olan Humâreveyh, Tolunoğulları hânedanının ikinci emîridir. Ahmet Ağırakça, "Humâreveyh b. Ahmed b. Tolun" *DİA*, <https://islamansiklopedisi.org.tr/humareveyh-b-ahmed-b-tolun>, (Erişim tarihi: 13.08.2022).

قطر الندى .. يا مصر

قطر الندى في الأسر

“Koro:

Çiy damlası... Ey özgür

Süvarisiz bir tay

Çiy damlası... Ey göz

İki yüzün prensesi

Ses:

(Humâreveyh) laleli gölün yanında uyumaktaydı

Şarkıcı ve huri kızlar

Misk ve kâfur üzerinde yürüyorlardı

Fakirler ve dervişler kapalı sarayın önünde

Alacakaranlık altını bekliyorlar

Küçük bir avucu bekliyorlar... Nurdan

...

Çiy damlaları... Ey Mısır!

Esaret altındaki çiy damlaları”⁶³

3.3.4. Kış ve Yaz Kitaplarından Sayfalar

Bu şiir, Mart 1969 yılında yazılmış olup şair bu şiirde güvercin kelimesini kullanmıştır. Sokakta çılgın bir şoförün kornaya bastığı zaman güvercinin korktuğunu ve Mısır’ın yeniden doğuş heykelinin üzerine konduğunu ifade etmiştir. Ayrıca o, beyaz ince güvercinin gerek sokakta ve gerekse ufukta hatta evlerin çatılarına konduğunda, arabaların gürültüsünden ve yayaların seslerinden dolayı paniğe kapıldığını, nefes nefese kaldığını anlatmıştır:

حمامة

حين سَرَتْ في الشارع الضَّوضاءُ

⁶³ Dunkul, 201-202.

واندفعَتْ سيارَةٌ مجنونةُ السَّائقِ

تطلقُ صوتَ بُوقِها الزاعقِ

في كبدِ الأشياءِ:

تَفَرَّعَتْ حمامةٌ بيضاء

(كانت على تمثالِ نَحْضةٍ مصرٍ ...

تَحُلُمُ في استرخاءِ)

طارَتْ، وحطَّت فوقَ قُبَّةِ الجامعةِ النحاسِ

لاهتَةً، تلتقطُ الأنفاسَ

وفجأةً: دندنت الساعةُ

ودقت الأجراسُ

فحلَّقَتْ في الأفقِ .. مُرتاعةً!

“Güvercin

Gürültü sokakta yayıldığı zaman

Çılgın bir şoförü olan araba hızlandığında

Gürültülü kornası çaldığında

Eşyaların içerisinde:

Beyaz bir güvercin ürker

(O, Mısır'ın yeniden doğuş heykelinin üzerinde...

Rahatlıkla rüya görüyordu)

Uçtu ve üniversitenin bakır kubbesine kondu.

Nefes nefese, nefessiz

Birdenbire: saat dan dan etti

Ve ziller çaldı

Ufuklarda taklalar attı... Korka, korka. ”⁶⁴

⁶⁴ Dunkul, 205.

3.3.5. Kampların Birinde Olanların Yorumu

Dunkul, bu şiirinde askerlerden bahsetmiştir. Askerin sadece ve sadece para için vatanını koruduğunu herhangi bir zorlukla karşılaştığında da vatanına ihanet edeceğini, savunmayacağını belirtmiştir. Şiirin son kısmında savaşın sonuçlarından bahsetmiş olup seslerini yükselttiklerinde halkın ve çocuklarının öldürüleceğini belirtmiştir:

قلْتُ لكم مرارا
إن الطواييرَ التي تُمرُّ..
في استعراض عيد الفطر والجلاءِ
(فتهتف النساءُ في النوافذ انبهاراً)
لا تصنع انتصاراً.
إن المدافع التي تصطف على الحدود، في الصحارى
لا تطلق النيرانَ.. إلا حين تستدير للوراء.
إن الرصاصة التي ندفع فيها.. ثمن الكسرة والدواء:
لا تقتل الأعداء

لكنها تقتلنا.. إذا رفعنا صوتنا جهاراً

تقتلنا، وتقتل الصغاراً!

“Defalarca dedim ki size

Geçen Taburlar...

Ramazan ve kurtuluş bayramlarının geçit töreninde
(Kadınlar gözleri kamaşarak pencerelerde bağıryorlar)

Zafer kazanamazlar.

Sınırlarda, çöllerde dizilen toplar

Sadece arkaya döndüğü zaman... Ateş açar.

Ödediğimiz kurşun... Bozgun ve ilacın bedeli:

Düşmanları öldürmez.

Ancak bizi öldürür... Alenen sesimizi yükselttiğimizde

Bizi de öldürür, çocukları da öldürür!”⁶⁵

3.3.6. Çağdaş Ölüm

1970 yılında yazdığı bu şiirinde Dunkul, Nil nehrinden bahsetmiştir. Nil nehrini sarmal ağaçların, hayır köprülerinin altında yaşayan bedevi bir insana benzetmiştir. Şair, dizelerinde “o nerede çalışıyor ve kalıyor?” diye sorular sormuş ve onun “radyolara ve şiir kasidelerine konu olduğunu” söylemiştir.

Ayrıca Nil nehrinin güzel bir yer olduğundan dolayı her yıl turistlerin gelip Nil nehrini ağlayan yüzüyle ve pamuklu başörtüsüyle fotoğraflar çektiklerini söyler:

من ذلك الهائم في البرية؟

ينام تحت الشجر الملتف والقناطر الخيرية؟

مولاي : هذا النيل..

نيلنا القديم!

أين تُرى يعمل .. أويقيم؟

مولاي:

كنا صبيةً نندس في ثيابه الصيفية

فكيف لا تذكره؟

وهو الذي يُذكر في المذيع والقصائد الشعرية؟

هل كان قائدا؟

مولاي : ليس قائداً.

لكنما السياح في مطالع الأعوام

بأتون كي يروه..

⁶⁵ Dunkul, 210.

آءِ..وَصَوَّرُوْنَه لَكِي يُشَهِّرُوْا بِنَا

بُوْجْهَه الْبَاكِي..وَكُوْفِيَّتْه الْقَطْنِيَّة

تَعَالَ كِي نُوْدَعَه فِي مَلْجَأِ الْاَيْتَامِ.

“Çöldeki o şaşkın kim?

Sarmal ağaçların ve hayır köprülerinin altında uyuyor mu?

Efendim: Bu Nil...

Eski Nil'imiz!

Acaba o nerede çalışıyor... Ya da oturuyor?

Efendim:

Biz onun yazlık kıyafetlerinin içine sızan genç çocuklardık.

Onu nasıl hatırlamıyorsun?

O, radyoda ve şiir kasidelerinde söylenirken?

O, lider miydi?

Efendim: lider değildir.

Ancak turistler yılın başında

Onu görmek için geliyorlar...

Ah... Bizi tanıttığı için onun fotoğrafını çekiyorlar.

Ağlayan yüzüyle... Ve pamuklu başörtüsüyle

Yetimhanede ona veda edelim diye gel...”⁶⁶

3.3.7. Tek Bir Ayak Üzerinde Durmak

Bu şiirde şair, kendisini siyah bir akrebe, muhatabını ise güneşe benzetmiştir. Muhatabanın kendisine tanımaz tavrıyla “sen misin?” diye sorduğunda cevap vermeden yüzünü çevirmiş; oysaki şair onu çok iyi tanıdığını ifade etmiştir:

كَادَتْ تَقُوْلُ لِي (مَنْ أَنْتَ؟)

(العقربُ الأسودُ كان يلدغُ الشمسَ..

وعيناها الشَّهِيَتَانِ تلمعان !)

⁶⁶ Dunkul,215.

أأنت؟!

لكنى رددتُ بابَ وجهى .. واستكنْتُ

(...عرفتُ أهما..)

تنسى حزامَ خصرها.

فى العرباتِ الفارهة!

“Bana neredeyse söyleyecekti. (Sen kimsin?)

(Siyah akrep güneşi sokuyordu...

Onun arzulu gözleri parlıyordu!)

Sen misin?

Ancak ben yüzümü çevirip... Sustum

... Tanıdım onu...

O, bel kemerini unutur.

Lüks arabalarda!”⁶⁷

3.3.8. Rabâb

Şair bu şiirinde sevgilisi ile ilk görüşmesini anlatmıştır. Utangaçlık ve şaşkınlık ile gerçekleşmiş bir buluşmadır. Bir de şair sevgilisinin güzel elbiselerini, dudaklarını ve gözlerini betimlemiştir. Sevgilisi, şarkı söylerken kendisinden etkilendiğini, sesinin güzelliğini damarlarında hissettiğini söylemiştir:

جلسُنَا الأولى: وعيناكِ المليئتان بالفضول...

تُفتِّشانِ عن بدايةِ الحديثِ،

وابتسامةٌ خجولٌ...

فى شفَتِكَ العذبتين.. وارتباكنا يطول...

فى لحظاتِ الصمتِ والظمأ

⁶⁷ Dunkul, 218.

نقرتُ فوقَ مسندِ المقعدِ
 قلتُ ما يقال عن رداءة الطقس،
 تسمَّرتُ عيناى فى استدارة الياقةِ
 فى معطفك الجميل.
 وكان صوتُك المغنى يتحسس الطريقَ فى شرايينى
 ويمسحُ الصداً
 وكنتُ ألوى فى رباط عنقنى،
 أربتُ ظهرَ قلقي،
 أمسحُ خيطَ العرقِ الضئيلِ
 أبصر: شرخاً فى زجاج الباب،
 لون الزخرفِ المنقوشِ فى مفارش الموائد،
 الوردة.. وهى تنحني فى الكوبِ...
 شقها الذبول.

“İlk oturuşumuz ve meraklı gözlerin...
 Konuşmanın başlangıcını soruşturuyor,
 Ve utangaç bir gülümseme...
 Tatlı dudaklarında... Ve şaşkınlığımız uzayıp gidiyor...
 Sessizlik ve susuzluk anlarında.
 Sandalyenin minderinin üzerini oydu
 Havanın kötü olması hakkında söylenenleri söyledim,
 Gözlerim yaka yuvarlaklığında donup kaldı
 Güzel paltondaki...
 Nağmeli sesin damarlarımda hissediliyor,
 Pası siliyordu,
 Ben de boynumu büküyordum,
 Endişemi okşuyorum,

*Süzülen hafif teri siliyorum,
Görüyorum: kapının camında bir çatlağı,
Masaların örtülerindeki desenli süslerin renklerini,
Gülü. Bardağın içinde eğilirken...
Ve solgun şeffaf kumaşını.”⁶⁸*

3.3.9. Gümüş Şehrin Hikâyesi

Şair, bu şiirini Kahire'ye giderken yazmış olup şiirde kendisinin kaleminden başka hiçbir şeye sahip olmadığını, şiir kabiliyetini ortaya çıkarmak için oraya gittiğini, bunu da “Elimde beş ayna yansıtıyor ışığı...” sözleriyle beş parmağında şiir yazma marifeti olduğunu ifade etmiştir:

كنت لا أحمل إلا قلماً بين ضلوعي.

كنت لا أحمل إلا .. قلمي .

في يدي : خمس مرايا

تعكس الضوء (الذي يسرى إليها من دمي)

.. طارقاً باب المدينة :

(إفتحوا الباب) .

فما رد الحرس

افتحوا الباب .. أنا أطلب ظلاً

(قيل: كلا)

“Başka bir şey taşımıyorum kaleminden başka kaburga kemiklerim arasında

Hiçbir şey taşımıyorum... Kalemimden başka

Elimde beş ayna

Yansıtıyor ışığı... (kanımdan devşirdiği)

... Şehrin kapısını vururken:

⁶⁸ Dunkul, 221-222.

(Kapıyı açın)

Muhafızlar yanıt vermiyor

(Açın kapıyı... Ben gölge istiyorum)

(Deniliyor ki: Asla)⁶⁹

3.3.10. Matem Anında Gülmek

Şair, kılıç kınları kalıntıları arasında açık havada dururken şairler, adeta film şeridi gibi gözünün önünden geçmişlerdir. Şair için bu an, kendi ifadesiyle “belki bir aşk gecesi belki de şarkı sıcaklığıdır.”:

ووقفنا في العراء

ببقايا أغمدة.

انتظرنا أن يمر الشعراء

ربما يمنحنا دفء الغناء

ربما... ليلة حبٍ واحدة.

وتنصَّتنا لوقع الخطو، غربلنا الهواء

لم يكن إلا... سكون الصحراء

وطنين الأفتدة!

“Açık havada durduk

Kınların bakiyeleri ile

Şairlerin geçmelerini bekledik

Belki şarkı sıcaklığını bize verir

Belki... Bir aşk gecesinde.

Adımların etkisini dinledik, esintiyi eledik

⁶⁹ Dunkul, 233.

*Yoktu hiçbir şey... Çölün sakinliği
Ve gönüllerin tınısından başka!”⁷⁰*

3.3.11. Yatakta... Ölüm

Dunkul “Yatakta... Ölüm” adlı şiirinde, düşmanlar hakları çiğnerken kervanın ölmesi gibi kendisinin de caddede kokular ve süsler içinde ölmekten kaçmayacağını söylemiştir. Şair son olarak bedeninde mızrağın darbelerinden oluşan yaralardan başka bir şey olmadığını söyleyerek korkaklara gözdağı vermiştir:

:

أَمُوتُ فِي الْفَرَّاشِ ... مِثْلَمَا تَمُوتُ الْعَيْرُ،

أَمُوتُ، وَالنَّفِيرُ... ..

يَدُقُ فِي دِمَشْقٍ... ..

أَمُوتُ فِي الشَّارِعِ: فِي الْعُطُورِ وَالْأَزْيَاءِ

أَمُوتُ، وَالْأَعْدَاءُ... ..

تَدُوسُ وَجْهَ الْحَقِّ.

(وَمَا بِجَسْمِي مَوْضِعٌ إِلَّا وَفِيهِ طَعْنَةٌ بِرِمْحٍ)

... إِلَّا وَفِيهِ جُرْحٌ،

إِذَنْ.

(فَلا نَامَتُ عَيُونُ الْجُبْنَاءِ)

“Yatakta ölürüm... kervanın ölmesi gibi

Ölürüm ve borazan...

Şam’da vurur...

Cadde de ölürüm: kokular ve süsler içinde

Ölürüm ve düşmanlar...

⁷⁰ Dunkul, 241.

Hakkı ezerler

(Bedenimde mızrak darbesinden başka hiçbir yer yok)

... Ancak yaralar var.

Öyle ise.

Korkakların gözleri hiç uyumasın”⁷¹

3.3.12. Ağlamaya Vakit Yok

Emel Dunkul, vatan bayrağının aşktan bir ip, kandan iki ip şeklinde dokunmuş olduğunu ifade ederek bayrağın önemini vurgulamış; ağlamak için zamanın kalmadığını artık harekete geçme zamanının geldiğini söylemiştir. Matem nedeniyle taziye çadırlarının üzerinde bayrağın yarıya indirildiğini onu tekrar dikmek için vatanın çocuklarının birer birer şehit olduklarını ifade etmiştir:

لا وقت للبكاء.

فالعَلَمُ الذى تنكسِينَهُ .. على سرادقِ العزاء

مُنْكَسٍ فى الشاطئِ الآخرِ،

والأبناء...

يُسْتَشْهَدُونَ كى يقيموه .. على تَبَّة،

العَلَمُ المنسوجُ من حلاوةِ النصر ومن مرارةِ النكبةِ

خيطةً من الحبِّ .. وخيطينِ من الدماءِ

العَلَمُ المنسوجُ من خيامِ اللاجئين للعزاء

ومن مناديلٍ وداعِ الأمّهاتِ للجنود:

فى الشاطئِ الآخرِ...

“Ağlamak için zaman yok.

Yarıya indirdiğin bayrak... Taziye çadırının üzerinde

Diğer kıyılarda da yarıya indirilmiş,

⁷¹ Dunkul, 253-254.

Ve oğullar...

*Şehit oluyorlar onu dikmek için... Kötü duruma karşı,
Felaketin acılığından ve zaferin tatlılığından dokunmuş bayrak
Aşktan bir ip... Kandan iki ip.
Açık havada olan mültecilerin çadırlarından dokunmuş bayrak.
Annelerin askerler için veda mendillerinden:*

Diğer kıyıda da... ”⁷²

3.4. GELECEK ÇAĞ

Şair bu divanın şiirlerini, Ekim 1973 savaşının kurbanlarını görmesi, Enver Sedat’ın sağcıların siyasetine katılması, 1972’de ulusal çizgiden ayrılan rejim organlarına ve solcu ve Nasır taraftarı öğrencilerin ayaklanmasına karşı yazmıştır.⁷³

Şair, gelecek çağ adı altında; dua, ilk kitap (yaratılış), çıkış seferi (taş kekin şarkısı), Kudüs’ün anahtarlarını teslim etmeyen kurt, elif dâl kitabı, ney, Ebû Nuvâs’ın kâğıtlarından, Arap salonunda resimler gibi başlıklarla 12 adet şiir yazmıştır.

3.4.1. Dua

Dunkul, bu şiirinde “ordu ve polis gibi bazı büyük devlet kurumlarının, kendilerinden beklenen rolü gerekli seviyede yerine getiremedikleri için” onları ağır bir şekilde eleştirmiştir.⁷⁴

Şair “Ey polislerin içindeki babamız” sözüyle tariz yapmakta olup devletin polisleriyle alay etmiştir. Dunkul, “Refah yalnız senin, sağcılara hüsran solculara zorluk... Boyun eğenler istisna” beyitleriyle de vatanın işgalinde kendisinin ve kendisine boyun eğenlerin dışında hiç kimsenin mutlu ve huzurlu olmadığını aksine ıstırap ve acı içinde olduklarını izah etmiştir:

أبانا الذي في المباحث. نحن رعاياك.

⁷² Dunkul, 255.

⁷³ Râid Vahş, “İtlâle ‘Alâ A‘mâl Emel Dunkul”, <https://www.alaraby.co.uk/اطلالة-على-أعمال-أمل-دنقل>, (Erişim tarihi: 13.08.2022).

⁷⁴ Hamada, 261.

بَاقٍ لَكَ الْجَبْرُوتُ

وَبَاقٍ لَنَا السُّكُوتُ.

وَبَاقٍ لِمَنْ تَحْرُسُ الرُّهْبُوتُ.

تَفَرَّدَتْ وَحْدَكَ بِالْيُسْرِ. إِنَّ الْيَمِينَ لَفِي الْخُسْرِ.

أَمَّا الْيَسَارُ فَفِي الْعُسْرِ.. إِلَّا الَّذِينَ يُمَاشُونَ

إِلَّا الَّذِينَ يَعِيشُونَ يَحْشُونَ بِالصَّحْفِ الْمَشْتَرَاةِ

الْعَيُونَ فَيَعِشُونَ. إِلَّا الَّذِينَ يَشُونَ. وَإِلَّا.

الَّذِينَ يُوشُونَ يَأْقَاتِ قُمْصَانَهُمْ بِرِبَاطِ السُّكُوتِ

“Ey polislerin içindeki babamız. Biz senin tebaanız

Kudret sana

Melekût bize

Senin koruman altındaki herkese ise korku

Refah yalnız senin, sağcılara hüsrân solculara zorluk...

Boyun eğenler istisna

Gözlerini satılmış gazetelerle doldurarak körleşmiş olan kimselerden başka

Muhbirlerden başka

Yakalarını susmakla süsleyenlerden başka.”⁷⁵

3.4.2. İlk Kitap (Yaratılış)

Emel Dunkul, insanlığın başlangıçta bir erkek, bir kadın, bir çocuk, bir baba ve yuvarlak sabit bir göz bebeği olduğunu yani bir ruh olduğunu söylemektedir. Ayrıca hayatı kalbi atan bir canlıya benzetmiştir. Ne var ki şairin gözleri bütün bu güzellikleri görmesine mukabil can sıkıntısından kurtulamadığından da şikâyet etmektedir:

(الأصْحاحُ الْأَوَّلُ)

فِي الْبَدْءِ كُنْتُ رَجُلًا.. وَامْرَأَةً.. وَشَجَرَةً.

⁷⁵ Dunkul, 265; Hamada, 260.

كنتُ أباً... وابناً.. وروحاً قُدساً.

كنتُ الصباح.. والمساء..

والحدقة الثابتة المدوّرة.

وكان عرشي حجراً على ضفاف النهر

وكانت الشياة..

ترعى؛ وكان النحل حول الزّهر..

يطنُّ؛ والإوزُّ يطفو في بحيرة السكون،

والحياة...

تنبضُ - كالطاحونة البعيدة!

حين رأيتُ أن كلَّ ما أراه

لا ينقذُ القلب من الملل!

“(Birinci Bölüm)

Başlangıçta bir erkektim... bir kadındım... ve bir ağaçtım.

Bir babaydım... bir çocuktum... ve kutsal bir ruhtum.

Sabahtım... ve akşamdım...

Ve yuvarlak sabit göz bebeğiydim.

Tahtım nehrin kıyıları üstünde bir taş idi.

Ve koyunlar...

Otluyorlar ve arılar çiçeklerin etrafında...

Vızıldıyor ve kazlar sakin gölde yüzüyordu,

Ve hayat...

Uzak bir değirmen gibi- nabızı vuruyor!

Gördüklerimin hepsini gördüğüm zaman

Kalbi can sıkıntısından kurtarmıyor!”⁷⁶

⁷⁶ Dunkul, 267.

3.4.3. Çıkış Seferi (Taş Kekiñ Şarkısı)

Dunkul, bu şiirinde Cumhurbaşkanı Enver Sedat'ın 13 Ocak 1972 yılında işgal altındaki toprakların kurtarılmasıyla ilgili bahaneler üreterek hiçbir faaliyette bulunmadığından dolayı öğrencilerin ayaklandığını söylemektedir. 1972'de Tahrir Meydanı'nda öğrencilerin protestolar düzenlediğini ve bunun üzerine hükümet, öğrencilere baskın yaparak 2.000 öğrenciyi tutuklandığından bahsetmiştir.⁷⁷

Dunkul: “*mezbahanın kıyısında duranlar, silahlarını çıkardılar, ölüm düştü kalp tespih tanesi gibi dağıldı, kan şalın üzerine aktı*” diyerek her yerin kan gölüne döndüğünü ve adım atılan her yerde cesetlerin mevcut olduğunu söylemiştir. Şair bu yaşananlara karşı “sabah” sloganıyla cevap vermiştir:

(الأصباح الأول)

أَيُّهَا الْوَاقِفُونَ عَلَى حَاقَّةِ الْمَذْبَحَةِ

أَشْهَرُوا الْأَسْلِحَةَ!

سَقَطَ الْمَوْتُ؛ وَانْفَرَطَ الْقَلْبُ كَالْمَسْبُوحَةِ

وَالدَّمُ انْسَابَ فَوْقَ الْوِشَاحِ!

الْمَنَازِلُ أَضْرَحَتْ

وَالزَّنَازِلُ أَضْرَحَتْ

وَالْمَدَى.. أَضْرَحَتْ

فَارْفَعُوا الْأَسْلِحَةَ

وَاتَّبِعُونِي!

أَنَا نَدَمُ الْغَدِ وَالْبَارِحَةِ

رَايَتِي: عِظَمَتَانِ. وَجُمُومَةٌ،

⁷⁷ Hamada, 244.

وشعاري: الصباح!

“(Birinci Bölüm)

Mezbahanenin kıyısında duranlar

Silahları çıkarın!

Ölüm düştü; kalp tespah tanesi gibi dağıldı

Kan şalın üzerine aktı

Evler mezarlık

Zindanlar mezarlık

Mesafeler... mezarlık

Silahları kaldırın

Uyun bana!

Ben yarının ve dünün pişmanlığıyım

Sancağım: iki kemik ve bir kafatası

Sloganım: Sabah”⁷⁸

3.4.4. Kudüs'ün Anahtarlarını Teslim Etmeyen Kurt

Burada şair bir kadınının çocuğunu Peygamber Yusuf'a benzetmiştir. Hz. Yusuf'un, kardeşleri tarafından kuyuya atılmasını tasvir etmiş olup şu beyitlerle de “*Dönüyorlar ve kardeşlerinin en küçüğü üzüntülü gözlerle, kuyuda çıkıp iniyor. Kardeşlerinin en güzeli... geri dönmüyor!*” Hz. Yusuf'un kuyuya atıldığını ifade etmiştir.

Dunkul, Hz. Yakup'un Hz. Yusuf'u beklediği gibi kadının da çocuğunu beklediğini, onun gömleğini kokladığını ve ağlamaktan kör olduğunu belirtmiştir. Çocuğunu Allah'ın dilediği milletlere varis kılacağını, orduların Rabbi olan Allah'ın onu koruyacağını ifade etmiştir:

(الأصْحاح الأول)

عائدون؛ وأصغر إخوتهم ذو العيون الحزينة

يَتَقَلَّبُ فِي الْجُبِّ،

⁷⁸ Dunkul, 274; Hülya Torlak, *Modern Arap ve Türk Şiirinde Ortadoğu*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2019, 118-119.

أَجْمَلُ إِخْوَتِهِمْ.. لَا يَعُودُ!
 وَعَجُوزٌ هِيَ الْقُدْسُ (يَشْتَعِلُ الرَّأْسُ شَيْئًا)
 تَشْمُ الْقَمِيصَ. فَتَبْيِضُ أَعْيُنُهَا بِالْبُكَاءِ،
 وَلَا تَخْلَعُ الثَّوْبَ حَتَّى يَجِيءَ لَهَا نَبَأٌ عَنْ فَتَاهَا الْبَعِيدِ
 أَرْضُ كَنْعَانَ – إِنْ لَمْ تَكُنْ أَنْتَ فِيهَا – مَرَاغٍ مِنَ الشُّوْكِ
 يُورِثُهَا اللَّهُ مَنْ شَاءَ مِنْ أُمَّمٍ،
 فَالَّذِي يَحْرُسُ الْأَرْضَ لَيْسَ الصِّيَارِفُ
 إِنْ الَّذِي يَحْرُسُ الْأَرْضَ رَبُّ الْجُنُودِ
 آهَ مِنْ فِي غَدٍ سَوْفَ يَرْفَعُ هَامَتَهُ
 غَيْرَ مِنْ طَاطَأُوا حِينَ أَرَّ الرِّصَاصُ؟
 وَمَنْ سَوْفَ يَخْطُبُ – فِي سَاحَةِ الشَّهَادَةِ –
 سِوَى الْجَبْنَاءِ؟
 وَمَنْ سَوْفَ يُغْوِي الْأَرَامِلَ إِلَّا الَّذِي
 سَيُؤَوِّلُ إِلَيْهِ خَرَاجُ الْمَدِينَةِ!!؟

“(Birinci Bölüm)”

*Dönüyorlar ve kardeşlerinin en küçüğü üzüntülü gözlerle
 Kuyuya inip çıkıyor,
 Kardeşlerinin en güzeli... geri dönmüyor!
 Ve yaşlı bir kadın Kudüs'tür (saçı başı ağarmış)
 Gömleği kokluyor. Ağlamaktan gözleri kör olmuş.
 Uzakta olan çocuğundan bir haber gelene kadar kıyafetini çıkarmıyor,
 Kenan toprağı – sen orda yoksan – dikenden meralardır
 Allah onu milletlerden dilediğine varis kılar,
 Toprağı koruyan para değildir,
 Toprağı koruyan, orduların Rabbidir.*

*Ah gelecekte başını kim kaldıracak
 Mermiler vızıldayınca başını öne eğenlerden başka?
 Kim vaaz verecek- şehitler meydanında-
 Sadece korkaklar mı?
 Ve dulları kim baştan çıkaracak yoksa
 Şehrin vergileri kendisine verilecek kişi mi?”⁷⁹*

3.4.5. Elif Dalm Kitabı

Şair, bu şiirinde yolculuktan bahsetmiştir. Yani sanki ölüm bir yolculuk gibi her şey gözden kaybolmuştur. Gerek toz ve rüzgâr ve gerekse de nehir ve serçeler seyahat ederek kaçıp gittiklerini ifade etmiştir. Yani şair burada su gibi her şeyin elde tutulamadığını ve her şeyin kaçtığını nitelemiştir:

(الأصْحاح الأول)

القطاراتُ ترحلُ فوق قضيبين: ما كانَ - ما سيُكونُ!

والسماءُ رمادٌ، به صنعَ الموتُ قهوتهُ،

ثم دَراه كي تَتَنَشَّقَه الكائناتُ،

فينسَلُ بينَ الشَّرايينِ والأفئدة.

كلُّ شيءٍ - خلالَ الرِّجاجِ - يَفِرُّ:

رذاذُ الغبارِ على بُقعةِ الضَّوءِ،

أغنيةُ الرِّيحِ،

فَنَظْرَةُ النهرِ،

سربُ العصافيرِ والأعمدة.

كلُّ شيءٍ يَفِرُّ،

فلا الماءُ تُمسِكُهُ اليدُ،

⁷⁹ Dunkul, 281-282.

والخُلُمُ لَا يَتَّبَعِي عَلَى شُرَفَاتِ الْعُيُونِ.

الْقِطَارَاتُ تَرَحُّلُ، وَالرَّاحِلُونَ

يَصِلُونَ... وَلَا يَصِلُونَ!

“(Birinci Bölüm)

Trenler iki ray üzerinde gider: Ne oldu – Ne olacak!

Ve gökyüzü bir kül, ölüm orada kahvesini yaptı,

Sonra yaratıklar onu koklasınlar diye dağıttı,

Dolayısıyla o damarlar ile kalp arasında akar.

Her şey – cam arasından – kaçır:

Işık lekesinin üzerinde toz çisesi,

Rüzgâr şarkısı,

Nehrin köprüsü,

Sütunlar ve kuşlar sürüsü.

Her şey kaçır,

Ne el suyu tutar,

Ne de hayal gözlerin balkonlarında kalır.

Trenler gider ve yolcular

Ya varırlar... ya varamazlar!”⁸⁰

3.4.6. Ney

Şair bu şiirinde hem İskenderiye hem de deniz ile arasındaki ilişkisini nitelemiş ve İskenderiye’yi cazibeli bir kadına benzeterek ona âşık olduğunu; İskenderiye’nin de denizin (şairin) kokusuna âşık olduğunu dile getirmiştir. O, İskenderiye ve denizi şu dizeleriyle kişileştirmiştir: “İskenderiye de deniz kokusuna âşık olur ve deniz de uzak kıyılarındaki bir büyüleyiciye âşıktır!” Ayrıca şair, İskenderiye’nin geceleyin tüm elbiselerini çıkarmış çıplak bir kadın gibi göründüğünü ve sabaha kadar sakın, sessiz öylece tek başına kaldığını ifade etmiştir:

⁸⁰ Dunkul, 286-287.

المزمور الأول

أعشقُ إسكندرية،

وإسكندريةُ تعشقُ رائحةَ البحر،

والبحرُ يعشقُ فاتنةً في الضفافِ البعيدة!

كلُّ أمسيةٍ؛ تتسلَّلُ من جانبي.

تتجرَّد من كلِّ أثوابها

وتحلُّ غداؤها

ثم تخرجُ عاريةً في الشوارعِ تحتَ المطر!

فإذا اقتربت من سريرِ التهنُّدِ والرُّزقةِ

انطرحتُ في مُلاءاته الرغويَّة،

وانفتحت.. تنتظر!

ممدودةٌ — كالنداءِ

ومشدودةٌ — كالوتر

وتظلُّ .. وحيدة!!

“Birinci ney

İskenderiye'ye âşık olurum,

İskenderiye de deniz kokusuna âşık olur,

Ve deniz de uzak kıyılarındaki bir büyüleyiciye âşıktır!

Her gece; yanımdan gizlice kaçır.

Tüm giysilerini çıkarır

Ve saçlarının örgülerini çözer

Ve sonra yağmurun altında sokaklarda çıplak olarak çıkar!

Mavi, hıçkırık yatağına yaklaşınca

Köpüklü çarşaflarına atılır

Ve açılmış... bekler!

Uzatılmış– ünlem gibi
Gerilmiş– tel gibi
Ve öylece kalır... bir başına!!”⁸¹

3.4.7. Ebû Nuvâsın⁸² Kâğıtlarından

Şair bu şiirinde, bir gün okuldan çıkarken çocukluk arkadaşıyla yaşadığı bir hatırasını dile getirmiştir. Şöyle ki; şair bir gün arkadaşıyla beraber okuldan çıkarken çocukluk oyunu olan yazı-tura oynadıklarını anlatmıştır. Arkadaşı dirhemi havaya atarken *Tura mı yoksa yazı mı?* diye şaire sormuş; yazı dediğinde elini açmış ve tura çıktığını ifade etmiştir. Bu esnada şair etrafı tasvir etmeyi de ihmal etmemiştir:

(الورقة الأولى)
 ملك أم كتابة؟
 صاح بي صاحبي؛ و هو يُلقى بدرهمه في الهواء
 ثم يلقفه...
 (حَارَجَيْنِ مِنَ الدرس كُنَّا...وحُبُّ الطُفُولَةِ فوق الرداءِ
 و العَصافيرُ تمرُّ عبرَ البيوتِ،
 و تهبُّ فوق النخيل البعيد!)
 ملك أم كتابة؟
 صاح بي ... فانتبهتُ، ورقَّتْ دُبَابُهُ
 حولَ عَيْنَيْنِ لامعتين...
 فقلتُ: (الكتابة)
 ..فَتَحَّ اليَدُ مبتسماً؛ كان وجهُ المليك السعيدِ

⁸¹ Dunkul, 298-299.

⁸² Tam adı Ebû Nuvâs el-Hasen b. Hâni' b. Abdilevvel el-Hakemî (öl. 198/813?) Abbâsiler'in ilk döneminde Arap şiirine yeni bir üslup getiren şairdir. Nasuhi Ünal Karaarslan, "Ebû Nuvâs" *DİA*, <https://islamansiklopedisi.org.tr/ebu-nuvas>, (Erişim tarihi: 08.08.2022).

باسماً في مهابة!

(Birinci Kâğıt)

Tura mı yoksa yazı mı?

Arkadaşım bana bağırdı; elindeki dirhemi havaya atıp

Sonra da onu yakalarken...

(Dersten çıkıyorduk... çocukluk mürekkebi elbisenin üstündeydi

Serçeler evlerin arasından geçip,

Uzaktaki hurma ağacının üstüne iniyorlardı!)

Tura mı yoksa yazı mı?

Bana bağırdı... birden farkına vardım, bir sinek kanat çırpı

İki parlak gözünün etrafında...

Dedim ki: (Yazı)

... Elini gülümseyerek açtı; kralın mutlu yüzüydü

Saygıyla gülümseyerek!⁸³

3.4.8. Arap Salonunda Resimler

Bu şiirinde Emel, duvardaki ilk panoda Şamlı Leyla isminde bir kadının Hamrâ'dan gün batımına baktığını; etrafında da Endülüs bağı gibi bir bağın olduğunu içerisinde de bir fıskiye'nin yer aldığını ifade etmiştir. Şiirin sonunda ise tüm bu güzellikler karşısında hayranlığının bir ifadesi olarak *Allah'tan başka galip yoktur* demiştir:

اللَّوْحَةُ الْأُولَى عَلَى الْجِدَارِ:

لَيْلَى (الدمشقيّة)

من شرفة (الحمراء) ترنو لمغيبِ الشمسِ،

ترنو للخيوطِ البرتقاليّة

وكرمةً أندلسيّةً وفسقيّة

وطبقاتُ الصمتِ والغبار!

⁸³ Dunkul, 308.

نقش

(مولاي، لا غالب إلا الله)

“Duvardaki ilk pano:

(Şamlı) Leyla

(Hamrâ)’nın balkonundan gün batımına bakıyor,

Turuncu ipliklere bakıyor,

Bir Endülüş bağı ve bir fiskiye

Sessizlik ve toz tabakaları!

Hepsi nakıştı.

(İşte efendim, Allah’tan başka galip yoktur)’’⁸⁴

3.5. BESÛS SAVAŞI HAKKINDA YENİ GÖRÜŞLER⁸⁵

Divanın adından da anlaşılacağı üzere şair, Besûs savaşının sebeplerini ve bu savaş hakkındaki fikirlerini ifade etmektedir. Savaşın safahâtını izah ederken o dönemin hükümetini tenkit etmekte, halkı da methetmektedir.

Şair bu divanında; Kuleyb’in öldürülmesi (on vasiyet), barışma, Yemâme'nin sözleri, tarihi işaretler, dipnot gibi başlıklarla 5 adet şiir yazmıştır.

3.5.1. Kuleyb’in Öldürülmesi (On Vasiyet)

Emel bu başlıkla şiir yazmamış, tarihi bir hadiseyi anlatmakla yetinmiştir. Şöyle ki; Kuleyb, çok acımasız bir şekilde öldürülmüştür. Ölmeden önce sırtında mızrak yaralı bir vaziyetteyken kendisini soymaya gelen biriyle karşılaşmış ve ona *ey hayırlı insan! Beni soymadan önce kardeşim kral Sâlim ez-Zîr’e vasiyetimi yazmak için beni şu göletin yanındaki taşın yanına götür*, demiştir. Bu isteği gerçekleştiğinde Kuleyb, parmağını alnından akmakta olan kana daldırarak vasiyetini taşın üzerine yazmıştır.⁸⁶

⁸⁴ Dunkul, 315.

⁸⁵ Eyyâmü’l-Arab: Câhiliye devrinde ve İslâmiyet’in ilk zamanlarında Arap kabileleri arasında cereyan eden savaşlar için kullanılan bir tabirdir. Eyyâmü’l-Arab’ın en önemlileri Zûkâr, Buâs, Dâhis ve Besûs savaşlarıdır. Mahmet Ali Kapar, “Eyyâmü’l-Arab” *DİA*, <https://islamansiklopedisi.org.tr/eyyamul-arab>, (Erişim tarihi: 08.08.2022).

⁸⁶ Dunkul, 323.

3.5.2. Barışma

Dunkul, bu şiiri 1976 yılında Mısır'ın eski Cumhurbaşkanı Enver Sedat'ın İsrail ile barışmasına karşın yazmış olduğu şiirdir. Bu şiirinde, Enver Sedat'ı tenkit etmektedir. Şaire göre o dönemin hükümeti Arap dünyasının sorunlarıyla ilgilenmediklerini ve özellikle Filistin konusunda gerekli hassasiyeti göstermediklerinden yakınmaktadır.⁸⁷

Filistin'in kutsal toprak olması münasebetiyle Arap dünyasının en çok önemsedikleri ve üzerinde ittifak ettikleri tek konu Filistin'dir. Modern Arap edebiyatında, Filistin temasını şiirlerinde başarıyla kaleme alan Emel Dunkul' dur.⁸⁸

Emel, bu şiirinde; *Barışma! Sana altın verseler de. Acaba gözlerini oyup çıkarsam, sonra koysam yerlerine iki mücevher... Görebilir misin? Bunlar satın alınmayacak şeylerdir* diyerek Enver Sedat'a seslenir. Çünkü şaire göre altın ya da mücevherden daha önemlidir insanın onuru, vatani ve kimliği. Bunların hiçbirisi onların yerini alamaz. Bu saydıklarından daha kıymetli bir şey görememektedir. Her ne olursa olsun düşmana kafa tutulmasını istemiştir şair: *Unutacak mısın kanlı gömleğimi... Giyer misin kanlarımın üstüne altın sırmalı giysiler? Düşmanın kanlar içinde bıraktığı kanlı gömleği unutmamasını ve bunca canın kıyımından sonra altın giysiler giyinmesine yakınır. Bu bir savaştır! Ağır gelebilir yüreğe... Ama arkanda Arapların ayıbı var, sakın uzlaşma... Kaçmaya da niyetlenme!* mısralarında yapılan antlaşmanın Arapların ayıbı olarak nitelemektedir. Bunun bir savaş olduğunu, kaçmayıp mücadelenin verilmesini ve düşmanla uzlaşmaya gidilmemesini istemektedir.⁸⁹

! لا تُصالحْ

ولو منحوك الذهب...

أترى حين أفقأ عينيك،

..ثم أثبتت جوهرتين مكاهما

هل ترى...؟

⁸⁷ Hamada, 226-228

⁸⁸ Ahmet Kazım Ürün, "Modern Arap Edebiyatında Öne Çıkan Bazı Temalar", *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi* 0 (35) Konya, 2016, 131-144

⁸⁹ Torlak, 121.

...هي أشياء لا تُشتري

ذكريات الطفولة بين أخيك وبينك،

حسُّكما - فجأةً - بالرجولة،

هذا الحياء الذي يكبث الشوق.. حين تعانقهُ،

..الصمت - مبتسمين - لتأنيب أمكما

وكأنكما

ما تزالان طفلين!

تلك الطمأنينة الأبدية بينكما:

أَنْ سيفانٍ سيفك..

صوتانٍ صوتك

أَنْك إن متَّ:

للبيت ربُّ

وللطفل أب

هل يصير دمي - بين عينيك - ماء؟

أتنسى ردائي الملطَّح..

تلبس - فوق دمائي - ثيابًا مطرزةً بالقصب؟

إنها الحرب!

قد تثقل القلب..

لكن خلفك عار العرب

لا تصالح..

ولا تنوح الهرب!

"Barışma!
Sana altın verseler de.
Acaba gözlerini oyup çıkarsam,
Sonra koysam yerlerine iki mücevher...
Görebilir misin?
Bunlar satın alınmayacak şeylerdir:
Kardeşinle arandaki çocukluk anıları,
Ansızın hissedişiniz erkekliği,
Onu kucakladığında, hasretini açığa vurmanı engelleyen hayâ duygusudur bu,
Sessiz kalışınız -gülümseyerek- annenizin azarları karşısında
Sanki ikiniz
Hala çocukmuşsunuz gibi!
Aranızdaki o sonsuz güven:
İki kılıç senin kılıcındır...
İki ses senin sesindir
Ölürsen şayet:
Evin bir efendisi var
Çocuğunun da bir babası!
Sen varken kanım su mu olacak?
Unutacak mısın kanlı gömleğimi...
Giyer misin kanlarımın üstüne altın sırmalı giysiler?
Bu bir savaştır!
Ağır gelebilir yüreğe...
Ama arkanda Arapların ayıbı var.
Sakın uzlaşma...
Kaçmaya da niyetlenme!⁹⁰

⁹⁰ Dunkul, 324-325; Torlak, 121-122.

3.5.3. Yemâme'nin Sözleri

Dunkul bu şiirinde, Yemâme'nin babasına olan bağlılığından bahsetmiş ve Yemâme'nin babasının hayata geri dönmesini ve sarayın önünde dimdik bir şekilde atının üzerinde durmasını istediğini belirtmiştir:

أبي .. لا مزيد

أريدُ أبي ، عند بوابة القصر ،

فوق حصان الحقيقة

منتصباً ... من جديد

Babam... Fazlası yok

Sarayın kapısında, babamı istiyorum,

Gerçek atının üstünde

Yeniden... Dimdik.⁹¹

3.5.4. Tarihi İşaretler

Emel, bu bölümde Besûs savaşı hakkında genel bilgiler vermekte ve Besûs savaşının ortaya çıkış nedenini, akışını ve bu savaşta rol oynayan hikâyenin kahramanlarını tanıtmaktadır.

Besûs

Kays kabilesi arasında fitne sokan ve Bekr b. Vâil ile Tağlib b. Bekr kabileleri arasında fitneyi kışkırtan ve kırk yıllık savaşa neden olan Besûs adındaki yaşlı bir kadındır. Rivayet edildiğine göre; zamanının en iyi yaşlı şairi, aynı zamanda hilekâr ve aldatıcı birisidir. Onun Suâd, Tâc Baht, Hind ve Besûs olmak üzere dört ismi vardır ve o, amcasının kızı ve nişanlısı el-Celîle için Kuleyb'in öldürdüğü kral Hasan el-Yemânî'nin kız kardeşidir.⁹²

⁹¹ Dunkul, 338.

⁹² Dunkul, 349.

Kuleyb b. Rabî'a

Onun adı Vâil, lakabı ise Kuleyb'tir ve babasının kucağında büyümüştür. Savaş için eğitilmiş ve daha sonra Tağlib ve Bekir kabilelerinde bir süre ordu liderliğini üstlenmiştir... O, çarpışmanın kahramanı ve rivayet edildiği gibi gecenin süsüydü.⁹³

el-Celîle bint Murre

Kadın bir şair olan el- Celîle, Kuleyb'in kuzeni ve aynı zamanda eşidir. Yedi kız çocuğu doğurmuş ve Kuleyb'in öldürülmesinden sonra bir erkek çocuğu (Hecras) dünyaya getirmiştir. Babasının intikamını alan kahramandır. Kocasını Kuleyb'in, kardeşi Cessâs tarafından öldürüldükten sonra Tağlib aşiretinden çıkıp Şeybân aşireti ile birlikte ölene kadar savaşmıştır.⁹⁴

el-Yemâme

Kuleyb'in en büyük kızıdır. Rivayet edildiğine göre babası için verilen kan parasını reddetmiş ve şöyle demiştir: *Babam mezarından kalkarak at sırtında sizi karşılamak istese bile öcümü almadan sizinle barışmam*. Annesi ile kavga etmiştir çünkü Kuleyb'in katili annesinin kız kardeşidir ve daha sonra el-Celîle onun kabilesinden ayrılmıştır.⁹⁵

Cessâs bint Murre

Kuleyb'in amcasının oğlu ve katilidir. Besûs, Kuleyb'in mahallesi diye anılan korulukta kölelerine uyuzlu dişi deveyi serbest bırakmalarını emrettiğinde deveyi, ağaçları ve çitleri yıkmıştır. Daha sonra Kuleyb, dişi deveyi kesmek zorunda kalmıştır. Söylendiğine göre Besûs Savaşında son ölen kişi Cessâs olup savaş, Kuleyb'in öldürülmesinden sonra Cessâs'ın ölümüne kadar elli yıl sürmüştür.⁹⁶

Muhelhil b. Rabî'a

Zîr (çapkın) veya Ebû Leylâ Muhelhil lakabıyla bilinir. Kuleyb'in öz kardeşi ve savaşın kahramanıdır. Raviler onu "saldıran aslan, yaratıcı şiirlere ve korkutucu olaylara sahip cesur kahraman" olarak nitelerler. el-Yemâme, babasının vasiyetini açıkladığı zaman; *bu bedenimde can olduğu sürece sonsuza dek barışmam* demiştir.⁹⁷

⁹³ Dunkul, 349.

⁹⁴ Dunkul, 350.

⁹⁵ Dunkul, 350-351.

⁹⁶ Dunkul, 352.

⁹⁷ Dunkul, 352-353.

3.5.5. Dipnot

Dunkul, bu dipnotta kırk yıl devam eden Besûs savaşını modern bir vizyon yoluyla sunduğunu ifade etmiştir. Tekrar hayata geri dönmeyi isteyen, işgal edilen Arap toprağı veya yok edilen Arap şerefi için Kuleyb'ten ilhamla bir sembol yaratmaya çalışmıştır.

Farklı kasidelerden ibaret olan bu koleksiyonda Dunkul; savaşın karakterlerini gözünde canlandırıldığını ve onlardan her birini kendine özgü özel vizyonu ile tarihe tanık olarak gösterdiğini ve bu karakterlerin gerekçelerinin birbirinden farklı olmasının aslında normal olduğunu belirtmiştir.

Emel Dunkul, kral Kuleyb'in son anlarda kendini toparladığını, el-Yemâme'nin ise barışmayı reddettiğini ve Muhelhil'in aynı şeyi yapıp intikam için savaşa liderlik yaptığını söylemiştir. Cessâs'ın suçunun gerekçelerini ve sonra da el-Celîle bint Murre'nin iki kahraman arasında (Kocası ve Kardeşi) parçalanmış halini ve ardından da olaylarda önemli rol oynayan bazı karakterlerin gerekçelerini anlattığını ifade etmiştir.⁹⁸

3.6. SEKİZİNCİ ODANIN KÂĞITLARI

Bu bölümde şair, 1982 yılında kanser enstitüne girişinden ölüm tarihi olan 1983 yılına kadar hayatını anlatmaktadır. Şairin kanser hastalığına yakalandığında 8 numaralı odada tedavi gördüğünden bu dönemde yazdığı şiirlere “Sekizinci Odanın Kâğıtları” adını vermiştir.⁹⁹

Dunkul'un eşi 'Able ve arkadaşları, onun ölümünden sonra bu kasideye “Sekizinci Odanın Kâğıtları” adından başka bir isim bulamamışlardır.¹⁰⁰

Şair, bu divanında; güneylinin son kâğıtları, kime karşı, çiçekler, karyola, oyunun sonu, aralık, kuşlar, atlar, Nuh'un oğluyla özel buluşma, *Selâhaddîn-i Eyyûbî'nin türbesiyle ilgili tarihi olmayan söylemler*, Kureyş'in şahini için ağlamak, şehirde bir kadın dedi, Mahmut Hasan İsmail'in anısına gibi başlıklarla 13 adet şiir yazmıştır.

⁹⁸ Dunkul, 354-355; Emel Dunkul, bu açıklamalarından sonra Emel Dunkul, *Arap Ufuklar Dergisi*'nden 1981 notunu düşmüştür.

⁹⁹ Hamada, 229.

¹⁰⁰ <https://www.ultrasawt.com/أمل-دنقل-ديسمبر/التر-اصوت/نصوص/ثقافة/>, (Erişim tarihi: 13.09.2022).

3.6.1. Güneylinin Son Kâğıtları

Şair, bu şiirinde aile fotoğrafına bakarak çocukluk hatıralarını anlatmıştır. O resimde olan çocuğun, kendisi mi yoksa başkası mı olduğunu söyleyerek tecâhul-i ârif sanatını işlemiştir. Resimde babasının oturduğunu, kendisinin ayakta durduğunu, ellerini salladığını ve kendi alnında atın tekmesinden kalma bir iz olduğunu ifade etmiş; babasının ve iki yıl önce de kız kardeşinin vefat ettiğini söyleyerek dizelerini sonlandırmıştır:

صورة

هل أنا كنتُ طفلاً...

أم أن الذي كانَ طفلاً سواي؟

هذه الصورُ العائليَّةُ..

كان أبي جالساً، وأنا واقفٌ.. تتدلى يداي!

رفسةٌ من فرسٍ

تركت في جبيني شجاً، وعلمت القلب أن يحترس.

أتذكر...

سأل دمي

أتذكر...

مات أبي نازفاً.

أتذكر

هذا الطريق إلى قبره ..

أتذكر

أختي الصغيرة ذات الربيعين . لا أتذكر حتى الطريق إلى قبرها

المنطمس

“Bir resim

Ben bir çocuk muydum....
Yoksa çocuk olan bir başkası mıydı?
İşte bu ailevî resimler...
Babam oturuyor, ben ayakta duruyordum... ellerim sallanıyordu!
Atın bir tekmesi
Alnımda bir yarık bırakmıştı, kalbe ise sakınmayı öğretmişti.
Hatırlıyorum...
Kanım akmıştı
Hatırlıyorum...
Babam kanlar içinde ölmüştü.
Hatırlıyorum...
Bu yol onun kabrine gider...
Hatırlıyorum...
Benim iki baharlık kız kardeşim. Kabrine giden yolu bile hatırlamıyorum
Kaybolmuş olan.”¹⁰¹

3.6.2. Kime Karşı

Emel, artık ölümün son damlalarını yaşadığını, hastanede doktorların maskeleri, hemşirelerin kepleri vb. kıyafetlerin beyaz olduğunu tüm bunların kendisine kefeni hatırlattığından bahsetmiştir. Şair, beyaz ve siyah renklerin ölümün sembolü; beyazın kefen, siyahın ölümden kurtuluş rengi olduğunu söylemiştir:

فِي غُرْفِ الْعَمَلِيَّاتِ،
 كَانَ نِقَابُ الْأَطْبَاءِ أَبْيَضَ،
 لَوْنُ الْمَعَاطِفِ أَبْيَضَ،
 تَاجُ الْحَكِيمَاتِ أَبْيَضَ، أَرْدِيَةُ الرَّاهِبَاتِ،
 الْمَلَأَاتُ،
 لَوْنُ الْأَسْرَةِ، أَرِبْطَةُ الشَّاشِ وَالْقُطْنُ،

¹⁰¹ Dunkul, 360-361.

قرصُ المنومِ، أنبوبةُ المِصْلِ،

كوبُ اللَّبنِ،

كل هذا يشيع بقلبي الوهن.

كل هذا البياض يذكرني بالكفن!

فلماذا اذا مت..

يأتي المعزون متشحين

بشارات لون الحداد؟

هل لأن السواد...

هو لون النجاة من الموت؟

لون التميمة... ضد الزمن..

ضد من..؟

“Ameliyat odalarında,

Doktorların maskeleri beyazdı,

Önlüklerin rengi de,

Hemşirelerin kepleri beyazdı, rahibelerin cüppeleri,

Çarşafklar,

Yatakların rengi, gazlı bez ve pamuk bağları,

Uyku hapı, serum borusu,

Süt bardağı,

Tüm bunlar kalbime rehavet veriyor.

Tüm bu beyazlar bana kefeni hatırlatıyor.

Öyleyse niçin öldüğüm zaman...

Taziye gelenler kuşanarak gelirler

Demirci rengi alametlerle?

Yoksa siyah...

Ölümden kurtuluş rengi olduğu için mi?

Muska rengi... zamana karşı...

Kime karşı...? ”¹⁰²

3.6.3. Çiçekler

Dunkul, bu şiirinde çiçekleri kişileştirmek suretiyle teşhis ve intak sanatlarını uygulamıştır. Hamada: *Şair, çiçeklerin koparılması, koparıldıktan sonra kendisine ulaşana kadarki durumları kendisiyle bağlantılı bir şekilde anlatmaktadır; çünkü çiçeklerin koparılması sonrasında yavaş yavaş kurumaları ile şairin hastalanması, hastalığının onu aheste aheste ölüme sürüklemesi arasındaki bağlantının yanı sıra çiçeklerin toplanması, çiçekçi dükkânında sunulması, akabinde paketlenerek bir ziyaretçi vasıtası ile kendisine hediye edilmesini¹⁰³ aşama aşama anlatarak şairin, içinde bulunduğu ruh halini dizelerinde dile getirdiğini söylemiştir:*

وسلالٍ منَّ الورد،

ألحَّها بينَ إغفاءٍ وإفاقةٍ

وعلى كلّ باقةٍ

اسمٌ حاملٍها في بطاقةٍ

تتحدَّثُ لي الزَّهراءُ الجميلةُ

أنَّ أعينَها اتَّسَعَتْ — دهشةً —

لحظةَ القُطْفِ،

لحظةَ القُصْفِ،

لحظةَ إعدامِها في الخميْلَة!

ثمَّ أفاقت على عرضِها في زجاجِ الدكاكينِ،

أو بينَ أيدي المنادينِ،

حتى اشتَرَّتها اليدُ المتفضلةُ العابرةُ

¹⁰² Dunkul, 368-369; Hamada, 233-234.

¹⁰³ Hamada, 232.

تحدث لي ..

كيف جاءت الي.

“Ne kadar çok güllerden sepetler var,
Uyur-uyanıklık arası gözüüm ona iliştiriyor
Ve her bukete

Taşıyanın adı da bir kartta
Güzel çiçekler bana anlatıyorlar
Gözlerinin –dehşetle- açıldığını

Koparılma ânını,

Kırılma ânını,

Fundalıktaki idamları ânını!

Sonra dükkânların vitrininde sergilenirken uyandıklarını

Ya da çığırtkanların ellerinde,

Hatta yoldan geçen değerli bir elin onları satın aldığını

Bana anlatıyorlar...

Bana kadar nasıl geldiklerini.”¹⁰⁴

3.6.4. Karyola

Emel, etrafındakilerden üzerinde uyuduğu yatağın kendisine ait olduğunu inandırılmalarını istemektedir. O, hastanede tedavi gördüğü esnada kâğıdın üzerine kan tahlil numarasının ve hastalığının adının yazıldığını ancak isminin yazılmadığını söyleyerek hayıflanmaktadır. Son olarak şair, cansız nesnenin insanlarla karşılaşmaktan cansız nesneyi korumak için kucakladığını, kendisi ile yatağın tek bir beden olarak sonucu beklediklerini söyleyerek teşhis sanatı yapmıştır:

أوهوني بأن السرير سريري!

أن قارب (رغ)

سوف - يحملني عبر نهر الأفاعي

¹⁰⁴ Dunkul; 370-371. Hamada, 230-232.

لأولَد في الصبح ثانيةً... إن سَطَعَ

(فوق الورق المصقول وضعوا رقمي دون اسم وضعوا تذكرة الدم واسمَ المرضي المجهول)

أوهمني فصَدَّقْتُ...

(هذا السريرُ)

ظَنَّنِي - مثله - فاقدَ الروحِ

فالتصقت بي أضلاعه

والجماد يضم الجماد ليحميه من مواجهة الناس !)

صيرت أنا والسرير ...

جسداً واحداً .. في انتظار المصير!

“O yatağın benim yatağım olduğuna beni inandırınız!

(Ra ') 'nün kayığı

Beni yılan nehrinin karşısına - taşıyacak

Tekrar sabah doğayım diye... parlar ise

(Parlak kâğıdın üzerine isimsiz benim numaramı yazmışlar, kan tahlilinin ve bilinmeyen

hastalığın ismini koymuşlar)

Beni inandırdılar ben de onayladım...

(Bu yatak

Beni -onun gibi- ruhsuz olduğumu sandı

Dolayısıyla kaburgaları bana yapıştı

Ve cansız nesne, insanlarla yüzleşmekten cansız nesneyi korumak için kucaklar!)

Ben ve yatak olduk...

Tek bir beden: sonucu beklemekteyiz”¹⁰⁵

¹⁰⁵ Dunkul, 372-373.

3.6.5. Oyunun Sonu

Bu şiir, Emel'in üslubu, tecrübesi ve şiiri ele alma yönünden sanatsal yeteneğinin öne çıktığı en güzel şiirlerinden biridir.¹⁰⁶

Şair, bu şiirde ölümle ilgili gördüğü ilk izlenimleri dile getirmektedir. Ölümü, çocuğun çakıl taşlarını sapanıyla yoldan gelip geçen kişilere atıp isabet edenleri vurmasına benzetmektedir. Ayrıca şair: “*Denize doğru yönelir, suya oltayı atar, sonra geri döner... kurtulamayanların adlarını yazmak için ölümcül tuzaklarından*” dizelerinde ölüme götürecek tuzaklara takılanların isimlerinin yazılmasını da ölümcül hastalığa yakalananların isimlerinin kaydedildiğini ifade etmiş; oyunun sonu ifadesiyle de şair, dolaylı olarak ölüm zamanının yaklaştığını söylemiştir:

في الميادين يجلس،

يطلق - كالطفل - نبلته بالحصى....

فيصيب بها من يصيب من السابلة!

يتوجه للبحر،

في ساعة المد:

يطرح في الماء سنارة الصيد،

ثم يعود...

ليكتب أسماء من علقوا

في أحابيله القاتلة !

“*Oturur meydanlarda,*

Sapanıyla - çocuk gibi- çakıl taşları atar...

Yoldan geçenlerden isabet edeni vurur!

Denize doğru yönelir,

Gelgit saatinde:

Suya oltayı atar,

¹⁰⁶ <https://nadyalfikr.com/showthread.php?tid=30167>, (Erişim tarihi: 10.01.2021).

Sonra geri döner...

Kurtulamayanların adlarını yazmak için

Ölümcül tuzaklarından.”¹⁰⁷

3.6.6. Aralık

Dunkul, aralık ayında ağaçların solan yapraklarının döküldüğünü, dökülen yaprakların yere düşene kadar özgür olduklarını söylemiştir; bunu da şair “*O, rüzgârdan bir ömürdür*” ifadesiyle dile getirmiştir. Şair, “*Sabit dalların köleliği hakkında*” ifadesiyle yere düşen yaprağın özgürlük; sabit dalın ise kölelik anlamına geldiğini söylemiştir. Aralık ayı, yılın son ayıdır ki şair de bu başlıkla kanaatimize göre ömrünün son ayları olduğunu dile getirmek istemiştir:

تساقط أوراق (ديسمبر) الباهتة!

هو عَمْرٌ من الريح

(هذا الذي بين أن تترك الورقة الغصن حتى تلامس أطرافها حافة الأرض)

عمرٌ من الإضطراب

فافتش جواري- أيتها الباحثات عن الذات -

وجه التراب

وتعالين... نرو الاقاصيص

عن راحة الروح

عن لذة الاغتراب

وعبودية الاغصن الثابتة.

“Solan (Aralık) yapraklar dökülür!

O, rüzgârdan bir ömürdür

(Bu, kenarları dünyanın kenarına dokunana kadar daldan ayrılması arasındaki şeydir.)

Karmaşıklıktan bir ömür

¹⁰⁷ Dunkul, 375.

Cariyelerim -ey kendilerini inceleyen bayanlar - uzandılar

Toprağın yüzünde

Ve geliniz... Hikâyeler anlatalım

Ruhun rahatlığı hakkında

Yabancılaşmanın lezzeti hakkında

Ve sabit dalların köleliği hakkında”¹⁰⁸

3.6.7. Kuşlar

Şair bu şiirinde, gökyüzünde uçan kuşların evsiz olduğunu yani yeryüzünde konacak yerlerinin bulunmadığını; ancak kısa bir süreliğine dinlenmek için hurma ağaçlarının, çimenlerin ve elektrik direkleri gibi yerlerin üzerine inebileceklerini söylemiştir. Dunkul, kuşların gökyüzünde uçtuğu esnada hurma ağaçları, çimenler, heykeller, pencere, cumba ve beton terasları örnek vererek çevreyi güzel bir şekilde tasvir etmiştir:

الطيور مُشرِّدةٌ في السَّمَوَاتِ،

ليسَ لها أن تحطَّ على الأرضِ،

ليسَ لها غيرَ أن تتقاذفها فلوأثُ الرِّيح!

ربما تنزلُ..

كي تستريحَ دقائق..

التمائيل - النجيل - النخيل - فوق

أعمدة الكهراء

حوافِ الشبايبِ والمشرَّياتِ

والأسطح الخرسانية.

(اهدأ، ليلتقط القلب تنهيدةً...)

“Kuşlar göklerde evsiz,

¹⁰⁸ Dunkul, 378-379.

*Yeryüzünde konacak yerleri yok,
 Çöl rüzgârlarının savurmaları var ancak onların!
 Belki inerler...
 Dakikalarca dinlenmek için...
 Hurma ağaçların, çimenlerin ve heykellerin
 Elektrik direklerinin,
 Pencereilerin ve cumbaların kenarlarının
 Ve beton terasların üstüne.
 (Dinlen... derin bir nefes alsın diye kalbin...)''¹⁰⁹*

3.6.8. Atlar

Şair bu şiirinde, atların yeryüzünde yapılan fetihlerin ve ülke sınırlarının belirlenmesindeki rolüne vurgu yapmış; “İki üzengi: kılıçla birlikte eğilen bir adalet terazisi...” mısrasıyla üzeninin kılıçla birlikte adaletin timsali olduğunu söylemiştir. Dunkul, ayrıca bu şiirinde âyetlerden de iktibasta bulunmuştur:

الفتوحات - في الأرض - مكتوبة بدماء الخيول.

وحدود الممالك

رسمتها السنايك.

والركابان: ميزان عدلٍ يميل مع السيف...

حيث يميل!

أركضي أو قفي الآن.... أيتها الخيل:

لست المغيراتِ ضبحاً

ولا العاديات - كما قيل - ضبحاً

*“Fetihler – yeryüzünde – atların kanları ile yazılmış.
 Ve ülkelerin sınırlarını*

¹⁰⁹ Dunkul, 383.

*Toynaklar çizmiştir.
İki üzengi: kılıçla birlikte eğilen bir adalet terazisi...
Her nerede eğilirse!
Koş ya da dur şimdi... Ey atlar:
Ne ansızın sabah baskın yapanlarsın
Ne de soluk soluğa – söylendiği gibi – koşan atlarsın”¹¹⁰*

3.6.9. Nuh’un Oğluyla Özel Buluşma

Dunkul; “*Nuh tufanı gelip çattı! Şehir batıyor yavaş... yavaş*” ifadeleriyle şehrin Nuh tufanı gibi her yerini sellerin kapladığından bahsetmiştir. Ayrıca şair, bu tufanda her şeyin mahvolduğunu dizelerinde dile getirirken “*Sular yükseliyor; evlerin, dükkânların, postanelerin, bankaların, heykellerin (ebedi ecdadımız), mabetlerin, buğday silolarının...*” vb. şehirdeki binaların adını tek tek söyleyerek şehri betimlemiştir:

جاء طوفانُ نوح!

المدينةُ تغرقُ شيئاً.. فشيئاً

تفرُّ العصافيرُ،

والماءُ يعلو.

على دَرَجَاتِ البيوتِ الحوانيتِ، مَبْنَى البريدِ، البنوكِ، التماثيلِ (أجدادنا الخالدين)، المعابدِ، أَجُولَةِ القَمَحِ،

مستشفياتِ الولادة، بوابةِ السِّجْنِ، دارِ الولاية، أروقةِ الثَّكَنَاتِ الحَصِينَةِ.

العصافيرُ تجلو..

رويداً..

رويداً..

*“Nuh tufanı gelip çattı!
Şehir batıyor yavaş... yavaş
Kuşlar kaçıyor,*

¹¹⁰ Dunkul, 387.

Sular yükseliyor;

*Evlerin, dükkânların, postanelerin, bankaların, heykellerin (ebedi ecdadımız),
mabetlerin, buğday silolarının, doğum hastanelerinin, hapishane kapısının, vilayet
konağının ve sağlam kışlaların revaklarının hizaları üzerinde.*

Kuşlar tüylerini yıkıyorlar...

Yavaş...

Yavaş... ”¹¹¹

3.6.10. Selâhaddîn-i Eyyûbî'nin Türbesiyle İlgili Tarihi Olmayan Söylemler

Şair, bu şiirinde “İşte sen sonunda dinleniyorsun... Hadi sana uğurlar ola... Ey Selâhaddîn!” sözleriyle Selâhaddîn-i Eyyûbî'nin durup dinlenmeden büyük mücadeleler ve başarılarla dolu bir hayat sonunda mezarında müsterih bir şekilde dinlendiğini söylemiştir. Korsan gemilerinin saldırıları sonucunda suda boğulan Arapların intikamının Hittîn¹¹² savaşında alındığını ve böylece firavunların lanetleriyle lanetlenmiş olduklarını söylemiştir. Divandaki şiirinin sonunda ise Selâhaddîn-i Eyyûbî için “fâtiha” ve “âmin” sözleriyle şiirini sonlandırmıştır:

ها أنت تسترخى أخيراً ...

فوداعاً ...

يا صلاح الدين

يا أيها الطبلُ البدائي الذي تراقص الموتى

على إيقاعه المجنون

يا قارب الفلّين

للعرب الغرقى الذين شتتتهم سفن القراصنة

وأدركتهم لعنة الفراعنة

¹¹¹ Dunkul, 393; Faruk Bozgöz, *Filistin ve İki Şair: Emel Dunkul, Mahmud Derviş*, Araştırma Yayınları, Ankara 2004, 74.

¹¹² Hittîn: Selâhaddîn-i Eyyûbî'nin 583/1187 yılında Haçlılar'ı bozguna uğrattığı ünlü meydan savaşının adıdır. Ramazan Şeşen, “Hittîn Savaşı” *DİA*, <https://islamansiklopedisi.org.tr/hittin-savasi>, (Erişim tarihi: 10.08.2022).

وسنة... بعد سنة ...

صارت لهم (حطين)...

تميمة الطفل، وأكسير الغد العنيد

“İşte sen sonunda dinleniyorsun...”

Hadi sana uğurlar ola...

Ey Selâhaddîn!

Ey ölülerin dansını yapan ilkel davul

Onun çılgın ritmine karşı

Ey mantar kayığı

Korsan gemilerinin saldırdığı boğulan Araplar için

Ve firavunların laneti onları kuşattı

Ve bir yıl... bir yıl sonra...

Ve onlar için oldu (Hittîn)...

Çocuğun tılsımı ve yarının lanetli iksiri”¹¹³

3.6.11. Kureş’in Şahinine Ağlamak

Şair, bu şiirine “Günaydın... Ey kanatlı şahin Günaydın...” diyerek şahine seslenmiş ve “Güneşi görmek için çok bekledin mi?” diyerek şahini kişileştirmiştir. Şiirde şahinin çarmıha gerilmiş ve sancakların üzerinde resmi bulunduğu baki kalacağını ifade etmiş ve kaburgalarını kurumuş bir bahçeye benzeterek teşbih sanatını uygulamıştır:

عَمَ صباحاً... أيها الصقر المجنح

عم صباحاً...

هل ترقبت كثيراً أن ترى الشمس

التي تغسل في ماء البحيرات الجراحا

ثم تلهو بكرات الثلج،

¹¹³ Dunkul, 397.

تستلقى على التربة،

تستلقي.... و تلفخ !

هل ترقبت كثيرا أن ترى الشمس... لتفرخ

وتسد الافق للشرق جناحا؟

أنت ذا باقٍ على الرايات... مصلوباً... مباحاً

تصُرُ الريحُ ؛ وأضلاعُك كالروض المصوّخ

تشهى لذغة الشمس التي تنسج للدفع وشاحا !

“Günaydın... Ey kanatlı şahin

Günaydın...

Güneşi görmek için çok bekledin mi?

O öyle Güneş ki göllerin suyunda yaraları yıkar

Sonra kartoplarıyla eğlenip

Toprağın üzerine uzanır,

Uzanır... ve yakar!

Güneşi görmek için çok bekledin mi?... Sevinmek

Ve doğu ufkunu kanatla kapatmak için?

Sen sancakların üzerinde baki olansın... çarmıha gerilmiş... caiz olarak

Rüzgâr uğulduyor; kaburgaların kurumuş bahçe gibi

Isınmak için bir şal ören Güneşin sıcaklığını özlüyorsun.”¹¹⁴

3.6.12. Şehirde Bir Kadın Dedi

Emel, dedesine ait bir kılıcın evin duvarında asılı olduğunu ve fotoğrafının da binicilik elbiseleri içerisinde yer aldığını söylemiş ve kılıcın ağladığını söyleyerek şiirde kişileştirme sanatı yapmıştır. Ayrıca şehirdeki bir kadının: “Osman’ın kanı için ağlayan o Emevi de kim! İhanetin ihanetten başka bir şey doğuracağını kim dedi?” şeklinde şehrin ortasında sorular sorduğunu belirtmiştir. Ayrıca kadının, erkeklere seslenerek İbn Hind’in kılıcına karşı çocuklarını korumaları için dedesinin yanında yer almalarını istemiştir.

¹¹⁴ Dunkul,400-401.

Emel, kadının sorularına kılıç ve fotoğraftan başka hiç kimsenin cevap vermediğini söyleyerek şiirini sonlandırmıştır:

سيف جدي على حائط البيت... ييكي:

وصورته في ثياب الركوب!

قالت امرأة في المدينة

من ذلك الأموي الذي يتباكى على دم عثمان!

من قال إن الخيانة تنجب غير الخيانة؟

كونوا له يا رجال...

أم تحبون أن يتفقاً أطفالكم تحت

سيف ابن هند؟

...

لم يجيبها أحد...

غير سيف قديم...

وصورة جد!

“Dedemin kılıcı evin duvarında... ağlıyor:

Resmi de binicilik elbiseleri içinde!

Bir kadın şehirde dedi ki:

Osman'ın kanı için ağlayan o Emevi de kim!

İhanetin ihanetten başka bir şey doğuracağını kim dedi?

Beyler, onun yanında olunuz...

Yoksa çocuklarınızın uyumasını mı istiyorsunuz

İbn Hindin kılıcı altında?

...

Ona hiç kimse cevap vermedi...

Eski bir kılıçla...

Dedenin fotoğrafından başka”¹¹⁵

3.6.13. Mahmut Hasan İsmail'in Anısına¹¹⁶

Şair, bu şiirini arkadaşı Mahmut Hasan İsmail’e ithafen yazmıştır. Şiirinde arkadaşının durumunu göz önünde bulundurarak Mute savaşını örneklendirmiştir. Aynı şekilde Müslümanların sancağını dirsekleriyle taşıyan şehit Ca’fer b. Ebû Tâlib’i örnek göstererek “*Hemen dirseklerimle senin sancağını kucakladım.*” ifadesiyle arkadaşının sancağını taşıyacağını ve onun adını yaşatacağını söylemiştir:

واحدٌ من جنودك يا سيدي.

قطعوا يوم مؤتةً مني اليدين

فاحتضنتُ لواءك بالمرفقين

واحتسبتُ لوجهك مستشهدى!

واحدٌ من جنودك – يا أيها الشعرُ-

هل يصلُّ الصوتُ؟

(والريخُ مشدودةٌ بالمسامير!)

هل يصلُّ الصوتُ؟

(والعصافيرُ مرصودةٌ بالنواطير !)

“Efendim! Senin askerlerinden birisi.

Mute gününde ellerimi kestiler

Hemen dirseklerimle senin sancağını kucakladım.

Senin hatırına şehit edilen bir yer saydım!

-Ey bilgi- Senin askerlerinden birisi

Ses geliyor mu?

(Ve rüzgâr çivilerle çekilmiş)

¹¹⁵ Dunkul, 404, 407.

¹¹⁶ Mahmut Hasan İsmail 1910-1977 yılları arasında yaşamış, birçok ödül ve nişan sahibi Mısırlı şair ve yazardır. <https://www.aldiwan.net/cat-poet-mahmoud-hassan-ismail>, (Erişim tarihi: 11.08.2022).

Ses geliyor mu?

(Ve kuşlar, bekçiler tarafından gözlemlenir)”¹¹⁷

3.7. ÇEŞİTLİ ŞİİRLER

Şairin divandaki şiirleri dışında gazete ve dergilerde yayımlanmış olan şiirleridir. Şair bu şiirlerinde genellikle aşk konusunu işlemiştir.

Dunkul, çeşitli şiirler başlığı adı altında; Şamlı bir kız arkadaşına, akşam yemeği, kara kimlik, ona ağlamıyorum, kör kâhin, serap (hayal) yıldızı, nehir akmaya devam edecek mi? gibi başlıklarla 7 adet şiir yazmıştır.

3.7.1. Şamlı Bir Kız Arkadaşa

Eylül 1966 yılında yazdığı bu şiirinde Emel, Şamlı bir kız arkadaşına seslenerek Tatar lideri tarafından esir alındığı takdirde, cariye olmakla kalmayıp kendisine kötülük yapacağını bunun sonucunda da üzüntüden yok olup gideceğini ve mutlu sonun asla olmayacağını söylemiştir:

إذا سبائك قائد التتار

وصرت محظية....

فشد شعرا منك في سعار

وافترض عذرية...

واغرورقت عيونك الزرق السماوية

بدمعة كالصيف، ماسية

وغبت في الأسوار؛

فمن ترى يفتح عين الليل بابتسامة النهار؟

“Tatar lideri seni esir alır

Ve cariye olursan...

¹¹⁷ Dunkul, 408.

*Çılgınlık içinde saçını çekerse
 Ve kızlığını bozarsa...
 Ve gök mavisi gözlerin dolu dolu olursa
 Yaz gibi elmas bir gözyaşı ile
 Ve surlarda kaybolursan;
 Bu durumda gecenin gözünü gündüzün tebessümüyle kim açabilir acaba?”¹¹⁸*

3.7.2. Akşam Yemeği

Emel aşağıdaki şiirinde, akşam yemeği için gittiği yerde hiç kimsenin kendisini önemsemediğini ve selamını dahi almadıklarını ve küçük kaşıklarla yemek yemeğe devam ettiklerini söylemiştir. Tasn içinde kendi kanını gördüğünde “*Yuh size...*” diyerek bağırması ancak oradakiler aldırış etmeden tastaki kanı içmeye devam etmişlerdir:

قصدهم في موعد العشاء
 تطلعوا لي برهة،
 ولم يرد واحد منهم تحية المساء!
 وعادت الأيدي تراوح الملاعق الصغيرة...
 في طبق الحساء
 نظرت في الوعاء:
 هتفت: (ويحكم ... دمي
 هذا دمي فانتبهوا)
 ...لم يأبهوا!
 وظلّت الأيدي تراوح الملاعق الصغيرة
 وظلت الشفاه تلعق الدماء!

“Akşam yemeğine onlara uğradım

¹¹⁸ Dunkul, 417.

*Bana bir süre baktılar,
 Ve onlardan hiç kimse akşam selamına cevap vermedi!
 Ve eller yeniden küçük kaşıklarla gidip gelmeye başladı...
 Çorba tabağında
 Tasın içine baktım:
 Bağurdım: (Yuh size... kanım
 Bu benim kanım... Dikkat edin!)
 ...Hiç önemsemediler!
 Ve devam etti eller küçük kaşıklarla gidip gelmeye
 Ve devam etti dudaklar kanları yalamaya!”¹¹⁹*

3.7.3. Kara Kimlik

Şair, bu şiirinde metroda yolculuk yaparken metronun pencerelerinden durakta sol omzunu duvara yaslayan birinden bahsetmektedir. Şair, “*Parmağında bir zincir çeviriyor, Gözlemliyor– gülümseyerek – kısa omuzların itişip kakışmasını*” gibi sözlerle adamın durumunu betimleyerek metrodaki sahnenin film seyrederek gibi gözümüzde canlanmasını sağlamıştır:

أراه من نوافذ المترو... على محطات الوقوف
 مستنداً بكتفه اليسرى إلى الجدار
 يدير في أصبعه سلسلة
 فضية الإطار
 يرقب- باسمًا- تراحم المناكب القصير
 تمسح عيناه زجاج النافذات الأبيض الشفاف...
 كأنه يبحث عن أحد.

¹¹⁹ Dunkul, 422-423.

كأنه يرقب من شرفته،

هرولة السارين في تساقط الأمطار والبرد!

لكنني...

حين استقرت عينه علي:

أدرت رأسي عنه...

لم أقو على بريق عينيه المخيف!

“Onu metronun pencerelerinden görüyorum... duraklarda

Sol omuzunu duvara yaslanır halde

Parmağında bir zincir çeviriyor

Gümüş çerçeveli

Gözlemliyor– gülümseyerek – kısa omuzların itişip kakışmasını

Gözleri pencerelerin beyaz şeffaf camlarını siliyor...

Sanki birini arıyor gibi.

Sanki balkonundan gözlem yapıyor gibi,

Yağmur ve dolu yağarken gelip geçenlerin koşuşturmalarını!

Ancak ben....

Gözlerini bana çevirdiğinde:

Kafamı ondan çevirdim...

Gözlerinin korkutucu ışıltısına dayanamadım!”¹²⁰

3.7.4. Ona Ağlamıyorum

Emel Dunkul, 1973 yılında yazdığı bu şiirini aruz ölçüsü olan remel bahriyle yazmıştır ve şairin şiirlerinin bir araya getirildiği *el-A ‘mâlu’ş-şi ‘riyyetu’l-kâmile* adlı kitaptaki tek vezinli şiirdir. Şair bu şiirine, Mısır’ın tarihinin çok eskilere dayandığını söyleyerek başladığı ilk dizeden itibaren Mısır’ın güzelliklerinden bahsederek adeta bir ressamın yağlı boyayla tabloda yansıtmaları gibi kelimeleriyle Mısır’ı şiirinde tasvir etmiştir. Mısır’ın Nil nehriyle çok mümbit bir ülke, “*Ve su Nil’e tekrar kaçışını sağlar ve*

¹²⁰ Dunkul, 424.

Mısır'daki su, tatlılığını geri alır.” mısrasıyla da sularının çok tatlı olduğunu belirtmiştir. Ayrıca şair bu şiirinde “bardağını uzatırsa eğer!” diyerek Nil nehrini kişileştirmiştir:

مصر لا تبدأ من مصر القرية إنها تبدأ من أحجار (طيبة)
 إنها تبدأ منذ انطبعت قدم الماء على الأرض الجديدة.
 ثوبها الأخضر لا يبلى، إذا خلعتة ... رفت الشمس ثقبه.
 إنها ليست عصوراً فهي الكل في الواحد، في الذات الرحبية.
 أرضها لا تعرف الموت فما الموت إلا عودة .. أخرى ... قرية.
 تعبر القطرة في النيل فمن حولها الرقص وأعياد الخصوبة.
 فإذا البحر طواها، نفرت واسترد الماء في الوادي دروبه.
 وأعاد الماء للنيل هروبه واسترد الماء في مصر العذوبة.
 فسقى النيل به - ثانية ظمأ البحر إذا ما مد كويه

*“Mısır yakın olan Mısır'dan başlamaz ancak (güzel) taşlardan başlar.
 Suyun ayağı çorak toprağın üzerinde iz bırakmasından itibaren başlar.
 Onun yeşil giysisi yıpranmaz, eğer onu çıkarırsa... Güneş deliklerini emer.
 O, hep asırlarca kalacak değil. Çünkü hepsi bir olmada ve geniş benliğindedir.
 Toprağı ölümü bilmez, öyleyse ölüm sadece geriye dönüştür... tekrar...yakındır.
 Damla Nil'i geçiyor. Bu yüzden onun etrafında dans ve bereket bayramları var.
 Deniz onu kuşatırsa, o kaçır ve vadideki su, yollarını geri alır.
 Ve su Nil'e tekrar kaçışını sağlar ve Mısır'daki su, tatlılığını geri alır
 Böylece Nil onunla sular -tekrar- denizin susuzluğunu, bardağını uzatırsa
 eğer!¹²¹*

¹²¹ Dunkul, 429.

3.7.5. Kör Kâhin

Şair, 1974 yılında nazmettiği bu şiirine “Söyle nereden?” şeklinde soru sorarak başlamış daha sonra “bilmiyorsun” şeklinde sorularına devam etmiştir. “Başka bir insanı aramak için” insanın yürüdüğünü ancak sahte gülümsemelerle karşılaştığından hangisinin samimi yüz olduğunun bilinemeyeceğini söylemiştir:

قولي من أين؟

الصمت شظايا...

والكلمات بلا عينين!

لملني الليل... وأدخلني السرداب

(قدماي نسيتهما عند الأعتاب

ويداي تركتهما فوق الأبواب)

إنك لا تدريين

معنى أن يمشي الإنسان.... ويمشي...

(بحثاً عن إنسان آخر)

حتى تتأكل في قدميه الأرض،

وينوى من شفثيه القول!

الآف الواجه في وجهي...

لكنك لا تدريين

أي وجوه تتدلى منها بسمات الزيف

ضائعة المعنى ، متأكلة الانف

“Söyle nereden?

Sessizlik kıymıklar...

Ve kelimeler gözsüz!

Gece beni topladı... ve tünele götürdü

(Ayaklarımı eşiklerde unuttum
Ellerimi de kapıların üstünde bıraktım.)
Gerçekten bilmiyorsun
İnsanın yürümesinin anlamını... ve o yürür...
(Başka bir insanı aramak için)
Yer ayaklarında aşınıncaya,
Ve söz dudaklarından uzaklaşıncaya kadar!
Yüzümde binlerce yüz...
Ancak sen bilmiyorsun
Hangi yüzlerden sahte gülümsemeler sarkıyor
Anlamını yitirmiş, gururu aşınmış olarak”¹²²

3.7.6. Serap (Hayal) Yıldızı

Şair, bu şiirinde kız arkadaşının kendi ellerini sıkıca tuttuğu anda “*Ve senin odanı asla ziyaret etmeyeceğim, dedi. İstersen... birlikte sonsuza kadar kalalım.*” diyerek şairden istemesi halinde sonsuza kadar beraber olabileceklerini aksi takdirde kendisini bir daha asla ziyaret etmeyeceği sözü karşısında kendisinin suskun kaldığını, kızın teklifine cevap vermediğini söylemiştir. Şaire göre; gelinlik, defilelerde sergilenen ve hayal âleminde olan bir yıldızdır. Daha sonra iç çekiş halinde (pişman) olan şair, gözleri puslu olarak kapı kapı dolaşmış ve nihayet odasına eli boş dönmüştür:

صديقتي شدت على يدي...

وقالت: لن أزور عُزَّتَكَ

إن شئت... فَلَنَبْقَ معاً إلى الأبد.

ولم أَرِدْ

لأن ثوب العرس - في معارض الأزياء -

نجمة تدور في سراب .

¹²² Dunkul, 432-433.

ولم أزل أدقُّ بابًا بعد بابٍ
وخطوتي تنهيدة، وأعيني ضبابٌ
حتى بلغت غرفتي في آخر المطافِ
وقطّيتي تلذّ...

“Kız arkadaşım sıkıca ellerimi tuttu...
Ve senin odanı asla ziyaret etmeyeceğim, dedi
İstersen... birlikte sonsuza kadar kalalım.
Cevap vermedim
Çünkü düğün giysisi- moda gösterilerinde –
Serapta dönen bir yıldızdır.
Ve hala ben kapı kapı çalıyorum
Adımım bir iç çekiş ve gözlerim sisken
Nihayet dolaşmanın sonunda odama vardım
Ve kedim doğuruyor... ”¹²³

3.7.7. Nehir Akmaya Devam Edecek Mi?

Şair bu şiirinde, gözümüzün önünde canlı bir tabiat manzarasını resmetmektedir. Bu tabloda nehrin kenarında sakın bir ev bulunmakta ve şairle sevgilisi nehrin kenarında ateşli yollar üzerinde yürüyüş yapmaktadır. Şair bu güzel manzaranın hiçbir zaman yok olmasını ve mutluluklarının sona ermesini istememektedir. Bundan dolayı şiirin sonunda şair çiçeğe ve nehre “Âh çiçek!... Bizim için sen devam etseydin ya da nehir devam etseydi.” diyerek isteğini dile getirmiştir. Çünkü nehrin suyu gittikçe azalmakta ve nehir yok olmaktadır:

أيدوم لنا بستان الزهر
والبيت الهادئ عند النهر
أن يسقط خاتمنا في الماء

¹²³ Dunkul, 436.

ويضيع... يضيع مع التيار

وتفرقنا الايدي السوداء...

ونسير على طرقات النار...

لا نجرؤ تحت سياط القهر

ان نلقى النظرة خلف الزهر

ويغيب النهر.

.....

آه يا زهر...

لو دمت لنا...

أو دام النهر.

“Devam edecek mi çiçek bahçesi bizim için?

Sakin ev nehrin yanındayken

Yüzüğümüz suya düşüp

Kaybolması... akımla birlikte kaybolması için

Ve siyah eller bizi ayırıp...

Ateşli yolların üzerinde yürüyelim diye...

Zorlama kırbacların altında cesaret edemeyiz

Çiçeğin ardından bakmaya

Nehir yok olurken.

.....

Âh çiçek!...

Bizim için sen devam etseydin...

Ya da nehir devam etseydi.”¹²⁴

SONUÇ

Modern Mısır edebiyatının 1960'lı yılların öncüleri arasında gösterilen Emel Dunkul gerek edebiyat gerekse politika alanında kendisinden çok yönlü kişiliği ile söz ettirmiş bir edebiyatçıdır. Mısır milletçiliği ve Arapları savunması ile tanınan Emel'in eserleri de bu alanda büyük yankı uyandırmıştır. Arapların içine düştükleri buhranları şiirlerinde ele alarak somutlaştırdığı ve 1969 yılında yayınladığı *el-Bukâ'u beyne yedey Zerķâi'l-Yemâme* (Zerkâu'l-Yemâme'nin Yanı Başında Ağlama) adlı ilk eserinden itibaren Araplar arasında tanınmaya başlandı.

20. yüzyıl Mısır edebiyatında kendisinden söz ettiren şair Dunkul gerek içerikle gerekse kafiyeyle ilgili tüm kuralları hiçe saymış ve kendine özgün kurallardan dolayı modern şiir sanatının öncülerinden biri olarak kabul edilmiştir. Emel, edebiyatın okunup özümsemiği kültürlü bir ailede büyümüştür.

Emel Dunkul, daha küçük yaştaiken *İbn Arabi'nin Mekke Fetihleri* ve *Binbir Gece* kitaplarını incelemiştir; Kahire'de Ahmed Abdulmu'tî Hicâzî (1935), Salâh Abdussabûr (1931-1981), Abdurrahman eş-Şirkâvî (1920-1987) gibi büyük şairlerle tanışmıştır.

Dunkul'un şiirlerinin ana özelliği gerçekçi ve toplumcu bir içerik taşıması, dil ve üslup yönünden sadelik nedeniyle çoğu okuyucu tarafından net olarak anlaşılma ile birlikte her zaman yoruma açık bir tarafının bulunduğundan bahsedilmiştir. Emel, aynı zamanda şiirlerinde iletmek istediği mesajı doğrudan değil sanatkârane ve farklı metotlarla sunarak başaran bir şairdir.

el-A'mâlu's-Şi'riyyetu'l-Kâmile adlı eserinde Arapların genelde ittifak ettikleri tek nokta olan Filistin'i ve Filistin'de yaşanan zorbalıkları, gerginlikleri edebi eserlerine yansıtmıştır. Aynı şekilde ülkenin durumuna ve o dönemde yaşanmış olaylara yönelik şairin Mısır halkına vermek istediği mesajlar da yer almıştır; halkı direnişe davet etmiş ve kendilerine yapılan haksızlık karşısında susmamaları gerektiğini, haksızlık karşısında susanların dilsiz şeytan olarak adlandırıp halkı mücadeleye teşvik etmiştir.

Mısırlı yazar Emel Dunkul, eserlerinde toplumun problemlerini ele alan eserler ortaya çıkararak okuyucu kitlesini olayların içindeymiş gibi gerçek hayatta yaşamaya yönlendirmiş ve eserlerini bu anlamada kaleme almıştır.

Sonuç olarak kısa ömründe az fakat öz diyebileceğimiz eserleri kaleme alan Emel Dunkul gerek Mısır gerekse Arap edebiyatında farklı tarz ve üslubuyla bilinen şairlerden birisidir. Biz de bu çalışmayı yaparak şairin ülkemizde tanınmasını ve bu alanda yapılacak çalışmalara bir katkımız olmasını arzu ettik.

KAYNAKÇA

- ‘Able er-Ruveynî, *el- Cenûbî* (1. Baskı), Dâr Saîd es-Sabah Yayınları, Kahire 1992.
- Bozgöz, Faruk, *Filistin ve İki Şair: Emel Dunkul, Mahmud Derviş*, Araştırma Yayınları, Ankara 2004.
- Çetin, Nihad Mazlum, “Arap (Edebiyat)”, *DİA*, İstanbul 1991, III, 286.
- Emel Dunkul, *el-A ‘mâlu’ş-Şi ‘riyyetu’l-Kâmile* (3. Baskı), Mektebetu Merbûlî Yayınları, Kahire 1987.
- Kuran, Özlem Züleyha, “Emel Dunkul’un Kelimât Sıbârtâkûs El-‘Ahîre (Spartaküs’ün Son Sözleri) Adlı Şiiri Üzerine Bir Değerlendirme” *Dergi Park Akademik Dergisi*, 18 (46), Ankara 2018, 155-174.
- Matpan, Ebubekir, “Sadru’l-İslâm Dönemi Şiilerinde Tevhit ve Hz. Peygamber Teması”, *Din ve Bilim- Muş Alparslan Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Dergisi*, 4 (2), 2021, 251-263.
- Polat, Hüseyin “Abbâsî Dönemi Şiiri ve Şairlerine Genel Bir Bakış”, *Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5 (14), Ankara 2018, 636-649.
- Reda Hamada, *Türk ve Arap Edebiyatlarında Toplumcu ve Gerçekçi Fikrin Yansımaları/Erdem Beyazıt ve Emel Dunkul Örnekleri* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul 2020.
- Tur, Salih, “Çağdaş Arap Şiirinde Temmuz Şiir Hareketi” *Ekev Akademi Dergisi*, (36), 2008, 351-380.
- Torlak, Hülya, *Modern Arap ve Türk Şiirinde Ortadoğu* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2019.
- Usta, İbrahim “Modern Arap Şiirinde Sembolik Bir Figür Olarak İsâ Mesî” *FSM İlmî Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, c. 15, 2020, 231-260.
- Ürün, Ahmet Kazım, “Modern Arap Edebiyatında Öne Çıkan Bazı Temalar” *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, c. 35, 2016, 131-144.

İNTERNET KAYNAKLARI

Ahmet Ağırakça, “Humâreveyh b. Ahmed b. Tolun” *DİA*,

<https://islamansiklopedisi.org.tr/humareveyh-b-ahmed-b-tolun>, Erişim tarihi: 13.08.2022

“Ebû Mûsâ el-Eş‘arî”, *DİA*, <https://islamansiklopedisi.org.tr/ebu-musa-el-esari>, Erişim tarihi: 06.07.2022

<http://hishamalem.blogspot.com>, Erişim tarihi: 19.12.2020

<https://hskalla.wordpress.com>, Erişim tarihi: 19.10.2020

İsmail Durmuş, “Mütenebbî”, *DİA*, <https://islamansiklopedisi.org.tr/mutenebbi>, Erişim tarihi: 07.07.2022

Mahmet Ali Kapar, “Eyyâmü’l-Arab” *DİA*, <https://islamansiklopedisi.org.tr/eyyamul-arab>, Erişim tarihi: 08.08.2022

https://m.marefa.org/%D8%A3%D9%85%D9%84_%D8%AF%D9%86%D9%82%D9%84, Erişim tarihi: 13.10.2020

Nizâr Kindîl, “Ta‘lîk alâ mâ seye’tî”, <https://www.alaraby.co.uk/تعليق-على-ما-سيأتي>, Erişim tarihi: 07.07.2022

<https://nadyalfikr.com/showthread.php?tid=30167>, Erişim tarihi: 10.01.2021

Ramazan Şeşen, “Hittîn Savaşı” *DİA*, <https://islamansiklopedisi.org.tr/hittin-savasi>, Erişim tarihi: 10.08.2022

Râid Vahş, “İtlâle ‘Alâ A‘mâl Emel Dunkul”, <https://www.alaraby.co.uk/إطالة-على-أعمال-أمل-دنقل>, Erişim tarihi: 13.08.2022

<https://rchive.org>, Erişim tarihi: 19.12.2020.

<https://tr.wikipedia.org/wiki/sisifos>, Erişim tarihi: 02.07.2022

https://tr.wikipedia.org/wiki_edebiyat%C4%B#, Erişim tarihi: 12.12.2022

Salâh es-Servî, “Şi‘riyyetu’l-hezîme ve’r-rafd inde Emel Dunkul”

(<https://www.diwanalarab.com/-عند-أمل-دنقل>) Erişim tarihi: 04.07.2022

http://teh73.blogspot.com/2011/04/blog-post_05.html?m=1, Erişim tarihi: 02.07.2022

<https://www.almasryalyoum.com>, Erişim tarihi: 13.10.2020.

<https://www.ceviriblog.com/2019/12/05/deyimsel-persemebe-zerka-gibi-gormek/>, Erişim tarihi: 13.09.2022

<https://www.ultrasawt.com/أمل-دنقل-ديسمبر/التر-صوت/نصوص/ثقافة/>, Erişim tarihi: 13.09.2022

<https://www.aldiwan.net/cat-poet-mahmoud-hassan-ismail>, Erişim tarihi: 11.08.2022

<https://www.kenandabirkuyu.com/emeviler-doneminde-sanat/> Erişim tarihi:12.12.2022

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	İsmail AKTAŞ
Doğum Yeri ve Tarihi	
Eğitim Bilgileri	
Lisans Eğitimi	
Bildiği Yabancı Diller	
Bilimsel Faaliyetleri	
İş Deneyimi	
Stajlar	
Projeler	
Çalıştığı Kurumlar	
İletişim	
e-posta	
Tarih	